

SZÖVEGÉRTÉS

Kompetenciafejlesztő füzet

7-8

**GYAKORLÓ-
FELADATOK**

- A B C D
- B

Kompetenciafejlesztő füzet

Szövegértés

7–8. évfolyam

Engedélyszám: TKV/2328-9/2018. (2018. 03. 26. – 2023. 08. 31.)

A kiadvány megfelel az az 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet

2. sz. melléklet: Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára 2.2.01.1. „A” változat és az

5. sz. melléklet: Kerettanterv a gimnáziumok 5–12. évfolyama számára 5.2.01. előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők: Gecsei Edit, Zarubay Attila

Tananyagfejlesztők: Urbán Péter, Csizmarik Ágnes, Kovács Edit

Felelős szerkesztő: Széll Szilvia

Vezető szerkesztő: Baranyai Katalin

Fedélterv: Slezák Ilona, Diószegi Tamás

Illusztrációk: Tényi Katalin, Téglásy György

Fotók: Shutterstock, Pixabay, EKE-OFI Archívum

Grafikai szerkesztő: Slezák Ilona

© Eszterházy Károly Egyetem, 2018

ISBN 978-963-19-7968-8

Eszterházy Károly Egyetem

3300 Eger, Eszterházy tér 1.

Tel.: (+36-1) 460-1873

Fax: (+36-1) 460-1822

Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

Kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor

Raktári szám: NT-80484

Műszakiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos

Műszaki szerkesztő: Kóródiné Csukás Márta

Nyomdai előkészítés: Ecsedi Gabriella

Terjedelem: 9,27 (A/5) ív, tömeg: 212 gramm

1. kiadás, 2018

Nyomta és kötötte:

Felelős vezető:

A nyomdai megrendelés törzsszáma:

Tartalom

1. Holdfény Liget Kalandpark	6
2. Tűz	10
3. Eltörött a mécses	14
4. Vadrécék	18
5. Májkrém	22
6. A figyelem	25
7. Hulladékkezelés	28
8. A víziló	33
9. Az óra	36
10. Jótállási jegy	39
11. A hamisító becsülete	42
12. Víz alatti régészet	46
13. Kemencés pizza	50
14. A padlásszoba kis hercegnője	53
15. A fénysebesség mérése	57
16. Otthon nyomtatott jegy	61
17. Igen rejtélyes história	65
18. Metró	69

Kedves Tanuló!

Ebben a munkafüzetben az országos kompetenciamérés szövegértési feladataihoz hasonló tesztso-
rokat találsz. Az új tesztek mellett lehetőséged lesz megoldani korábbi évek néhány hivatalos kompe-
tenciamérési feladatát is. Figyelmesen olvasd el a szövegeket, majd válaszolj a hozzájuk kapcsolódó
kérdésekre a legjobb tudásod szerint! Reméljük, e munkafüzet segítségével lesz a 8. év végi központi
kompetenciamérésre való eredményes felkészülésben.

Általános tudnivalók a szövegértési tesztek kitöltéséhez

1. A feladatok egy részében négy vagy öt válaszlehetőség szerepel, ilyenkor a helyes válasz(okat) je-
lölő betűjele(ke)t kell besatíroznod. Például:

Melyik évszakra jellemző a hóesés?

A tavasz

C ős

B nyár

D tél

Az ilyen típusú feladatok között találkozhatasz olyannal is, ahol a helyes választ már előre megadtuk,
a kérdést viszont neked kell feltenned.

2. Az igaz-hamis típusú feladatoknál egy-egy állítás igazságáról kell döntened a sorok végén található
megfelelő betűjel besatírozásával. Például:

	Igaz	Hamis
Hógolyózni télen szokás.	☒ I	☐ H
Magyarországon három évszak van.	☐ I	☒ H

3. Vannak olyan kérdések, amelyekre a választ a feladatlapon megadott helyre kell beírnod.

4. Egyes kérdéseknél a választ a szövegben kell visszakeresned és aláhúznod.

5. Találkozhatasz olyan szövegértési feladatokkal is, amelyekben néhány állítást a megadott szempont
szerint kell számozással sorba rendezned. Az ilyen feladatokban az állítások előtti vonalra írd be
a sorrendnek megfelelő számot!

6. Előfordul, hogy egy válasszal kapcsolatban arra is kíváncsiak vagyunk, hogyan jutottál a megoldás-
ra. Ilyenkor a válasz indoklását is kérjük.

1. Holdfény Liget Kalandpark

Az alábbiakban egy kalandpark szolgáltatásainak árlistáját és házirendjét olvashatod. Tanulmányozd a dokumentumokat, majd válaszolj a hozzájuk kapcsolódó kérdésekre!

SZOLGÁLTATÁS ÁRLISTA

LIGET NAPI BELÉPŐJEGYEK

A belépőjegy tartalmazza a mezítlás élményösvényt, játszótér, csúszkorong pályát, játszó Típi, fahoroszkóp ösvényt, focipályát, trambulint, manó sétányt, fahangszereket, kilátó, parkoló és mellékhelyiségek használatát, valamint a kápolnáhozjutást.

Liget napi belépőjegy 3 éves kor alatt	ingyenes
Liget napi gyerek belépőjegy / 3-18 éves kor között	400 Ft
Liget napi felnőtt belépőjegy / 18 éves kor felett	500 Ft
Liget napi nyugdíjas belépőjegy	400 Ft
Liget napi családi belépőjegy / 2 felnőtt + 2 gyermek	1.600 Ft
Liget napi jelképes belépőjegy fogytékossággal élő személy és egy kísérője számára személyenként	200 Ft
Születésnapi belépőjegy / A születésnapját ünneplő személy a születésnapján (ezt hirtét érdemlően bizonyítani kell) minden sportszolgáltatásunkat díjmentesen kipróbálhatja egy alkalommal.	ingyenes

TELEKALAND

A Telekaland jegy tartalmazza a napi belépőjegy és valamennyi sportszolgáltatásunk árát, kivéve a quadozást és az evezést. Sportszolgáltatásaink: Erdei érettségipályák, Száguldo Denevér pályák, IrottKavics mászótorony minden szolgáltatás, Lakótorony építés, Óriáscsúszás, Óriáshinta, Holdfény Expressz erdei kisasút, Cokart, ljszati, Winnetou vadászösvény, Indián 7-próba, Vízi buborék, Aranymosás.

TELEKALAND – A teljes kaland / 6-99 éves kor között	4.400 Ft
---	----------

KÖTÉLPÁLYAJEGYEK

Kötélpálya felnőtt / 18 éves kor felett, 4 óra pályahasználat. A jegy tartalmazza a Száguldo Denevér csúszópályát is. **2.500 Ft**

Kötélpálya gyerek / 6-18 éves kor között, 4 óra pályahasználat. A jegy tartalmazza a Száguldo Denevér csúszópályát is (14 éves kor és 140 cm felett). **2.000 Ft**

Kötélpálya kisgyermek / 3-6 éves kor között, 2 óra pályahasználat. **1.500 Ft**

Kötélpálya családi / 2 felnőtt + 2 gyermek részére. **8.000 Ft**

Minden további megkezdett óra **500 Ft**

Kötélpályajegy fogytékossággal élők számára / kialakított pályán **1.000 Ft**

Védőkesztyű / pár **250 Ft**

ÍROTKAVICS MÁSZÓTORONY

Mászófal műfogásokkal / 1 fő részére, 1 mászás	500 Ft
Csákányos falmászás / 1 fő részére, 1 mászás	500 Ft
Gumifalmászás / 1 fő részére, 1 mászás	500 Ft
Lengő faoszlopmászás / 1 fő részére, 1 mászás	500 Ft
Bátorságugrás / 1 fő részére, 1 ugrás	500 Ft

SZABADIDŐS- ÉS ÉLMÉNYPROGRAMOK

Indián 7-próba / gyermekeknek és felnőtteknek	1.000 Ft
Winnetou vadászösvény / élethű 3D céllalakkal, 45 perc	1.000 Ft
ljszati / 20 lés	500 Ft
Holdfény Expressz erdei kisasút / személyenként	500 Ft
Holdfény Expressz erdei kisasút családi / 2 felnőtt + 2 gyermek	1.800 Ft
Cokart / max. 100 kg, 10 perc	500 Ft
Quadozás felnőtt / 150 cm ² / 18 éves kor felett, 20 perc	3.500 Ft
Quadozás gyermek / 70 cm ² / 14-18 éves kor között, 10 perc	1.500 Ft
Evezés 3 fős kenukban / Gyöngyös-patakon, kenukért (előjegyzéssel)	6.900 Ft
Vízi buborék / 3 éves kortól, max. 60 kg, 5 perc	700 Ft
Aranymosás a Liget tavában / 1 kincsekkel teli csomag	500 Ft
Óriás hinta / 12 éves kortól, 1 menet	500 Ft
Ládatoronypító ügyességi próba / 1 fő részére, 2 próba	500 Ft
Finn szauna / max. 8 fő, 1,5 óra	3.000 Ft

KOLCSONZÉSI LEHETŐSÉGEK

Értékmegőrző szekrény bérlete / kaució: 300 Ft/kaució	200 Ft
Szalonnasütő bérlete / tűzfával, grillrácslal, igény szerint nyárssal, bográccsal	3.000 Ft
Kerékpárkölcsonzés / kerékpár/nap	1.200 Ft
Via ferrata szett bérlete / betűl, via ferrata kantár, sisak / kaució: 10.000 Ft	2.500 Ft
Nordic Walking bot bérlete / pár/alkalom	500 Ft

SZALLÁSLEHETŐSÉGEK

Indiánsátor szálláshely / fő/éj (hálozskor hozni kell)	2.000 Ft
Indiánsátor szálláshely / 3 éves kor alatt	ingyenes
Sátorozási lehetőség saját sátorral / fő/éj	1.300 Ft
Kutyakennel / zárható, 9 m ² -es kennek lttal	ingyenes

Áraink Forintban értendők és az ÁFA-t tartalmazzák. Az árváltoztatás jogát fenntartjuk! A belépőjegy megváltásával mindenki elfogadja a Holdfény Liget mindenkorl Házirendjét. 18 éves kor felett a szállásdíjakat 100 Ft/éj idegenforgalmi adó terheli. A Liget tavában fürdlni tilos, a park területére háziállatot behozni tilos, kérjük a kutyák elhelyezését a kialakított kennekben! Kérjük a belépőjegyet megőrizni, azokat munkatársaink a Ligetben tartózkodás során ellenőrizhetik! Születésnapi csomagjainkról további információt az Infopontban vagy honlapunkon talál.

Nyitvatartás

TAVASZ

április 1. – április 30.

péntek-szombat-vasárnap 10.00 – 18.00

Nyitvatartás

NYÁR

május 1. – szeptember 3.

minden nap 10.00 – 19.00

Nyitvatartás

ŐSZ

szeptember 4. – november 5.

péntek-szombat-vasárnap 10.00 – 18.00

Előzetes bejelentkezés alapján csoportok, társaságok részére a nyitvatartási időn kívül is kinyitunk.

Vas megye – IrottKő Natúrpark | 9723 Gyöngyösfalu, Liget utca 1. | Tel.: +36 30 600 6303 | info@holdfenyliget.hu | www.holdfenyliget.hu

HÁZIREND

1. A belépőjegy megváltásával a látogatók elfogadják a Holdfény Liget szabályzatait, különös tekintettel a Házi rendre.
2. A Holdfény Liget területén csak az adott napon megváltott érvényes napijeggyel lehet tartózkodni.
3. A belépésre és a Liget területén történő tartózkodásra feljogosító napijegyeket az Infópontban lehet megvásárolni.
4. A belépőjegyeket meg kell tartani, a Holdfény Liget munkatársai a Liget területén ellenőrizhetik az itt-tartózkodás érvényességét!
5. A Liget minden szolgáltatásával kapcsolatban az Infópontban kell információt kérni. Az Infópontban lehet a szolgáltatásokat igényelni, illetve azokat kifizetni.
6. Alkoholos vagy kábítószeres befolyásoltság alatt álló személy a Liget területén nem tartózkodhat!
7. A Holdfény Liget szolgáltatásait, berendezéseit mindenki saját felelősségre használja.
8. A Liget területére háziállatot behozni tilos! (Kettő kutyakennel rendelkezésre áll.)
9. Baleset, tűz vagy rendbontás esetén azonnal értesítse a Holdfény Liget bármely munkatársát!
10. A Holdfény Liget illetékes vezetője vagy meghatalmazott munkatársa jogosult az eszközökre, önmagukra vagy társaikra veszélyes vendégeket a kalandpark területéről kiltani.
11. Rongálásból, az eszközök, berendezések nem rendeltetésnek megfelelő használatából eredő károkért a kárt okozó tartozik felelősséggel.
12. A Holdfény Liget semmilyen felelősséget nem vállal a Liget területén a szolgáltatásokat igénybe vevők által a saját tulajdonú tárgyaikban (pl. szemüveg, karóra, mobiltelefon stb.) saját maguk által okozott károkért és elvesztésért! Az Infópontban és a kötélpálya-recepción értékmegőrző szekrények vehetők igénybe az értéktárgyak biztonságos elhelyezése céljából.
13. Nem megfelelő időjárási viszonyok kialakulása esetén a vendégek biztonsága érdekében a Holdfény Liget illetékes vezetője vagy meghatalmazott munkatársa elrendelheti a vendégek részére a Holdfény Liget területének elhagyását.
14. Tilos a Liget területén szemetet elszórni, szemetet csak a kihelyezett, szelektív hulladékgyűjtőkben szabad elhelyezni! Használt elemet az Infópontban elhelyezett gyűjtőbe kérjük kidobni.
15. Tűzet gyújtani csak az arra kijelölt tűzrakóhelyen szabad, az Infópontban történt bejelentést követően!
16. Dohányozni a Liget területen csak a kijelölt helyeken szabad.
17. Kérjük minden vendégünket, hogy vigyázzanak kalandparkunk természeti értékeire!

Szép élményeket kíván a Holdfény Liget csapata!

Forrás: www.holdfenyliget.hu

1.

Petra június 6-án látogat el családjával Gyöngyösfalura. Mikor zár ezen a napon a kalandpark?

.....

2.

Petra tizenkét éves. Mennyibe kerül az egész napra szóló belépőjegye?

.....

3. Mennyivel fizet kevesebbet egy két felnőttből és két gyerekből álló család, ha a négy belépőjegy helyett a családi belépőjegyet választja?

.....

4. Mikor van nyitva az alábbi napok közül a kalandpark? Satírozd be a megfelelő dátumok betűjelét!

- A február 11. (szombat) C április 16. (csütörtök)
- B április 17. (péntek) D július 6. (csütörtök)

5. A napi belépőjegy birtokában mely kalandok vehetők igénybe további díjak megfizetése nélkül az alábbiak közül? Satírozd be a megfelelő kalandok betűjelét!

- A csúszókorongpálya D trambulín
- B mezítlás élményösvény E íjászat (20 lövés)
- C finn szauna F manósétány

6. Satírozd be a helyes állítás betűjelét!

- A A kalandpark területén tilos tüzet gyújtani.
- B A kalandpark területén csak a kijelölt helyen szabad tüzet gyújtani, de ezt előbb jelezni kell az Infóponton.
- C A kalandpark területén csak a kijelölt helyen szabad tüzet gyújtani, de ezt utólag jelezni kell az Infóponton.
- D A kalandpark területén kizárólag az Infópont közelében szabad tüzet gyújtani.

7. Satírozd be a hibás állítás/állítások betűjelét!

- A A 18 éves kort elérő, szállást is igénybe vevő látogatóknak az idegenforgalmi adót (100 Ft) is meg kell fizetniük.
- B Azok, akik a születésnapjukon látogatnak el a kalandparkba, egyszer minden sportszolgáltatást díjmentesen vehetnek igénybe.
- C A „Telekaland jegy” önmagában nem jogosít quadozásra.
- D Az értékmegőrző szekrény bérleti díja 300 Ft.
- E A kalandpark területén található tóban nem szabad fürödni.

8.

Milyen tudnivalókat fogalmaz meg a házirend a személyes értéktárgyakkal kapcsolatban?

.....

.....

.....

.....

9.

A kalandpark az Írottkő Natúrparkban helyezkedik el. Melyik helyszín neve utal erre játékosan?

.....

10.

Melyik négy színnel jelöli a térkép a kizárólag a gyermekek számára fenntartott kötélpályákat?

.....

11.

Kiknek készült a fehér színnel jelölt kötélpályája?

.....

Lázár Ervin Tűz című novellája a görög mitológia híres alakjának, Prométheusznek a történetét szövi tovább. A monda szerint Prométheusz ellopta az istenektől a tüzet, és az emberiségnek adta. A főisten, Zeus büntetésből egy sziklához láncoltatta, és egy ragadozó madarat küldött mellé, hogy napról napra megújuló májának marcangolásával fokozza szenvedését.

Olvasd el a történetet, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

- ① – Na végre – mondta a keselyű, és elengedte Prométheusz máját.
A hős felsóhajtott – ez volt évezredek óta az első kín nélküli perce –, megmozgatta elgémberedett tagjait, láncai csörögtek.
– Lejárt a büntetésem? – kérdezte.
A keselyű megrántotta a vállát.
– Ugyan! De minek strapáljam magam? Nincs már tűz a Földön.
A leláncolt férfi haragosan előreugrott, s bár láncai visszarántották, öklét rázva kiáltotta:
– Hazudsz, kutya!
– Nem kutya. Keselyű – mondta egykedvűen a robusztus madár, s szárnyait próbálgatta, működnek-e a több évezredek kényszerűsünet után.
Prométheusz haragja nem csillapodott.
– Végezd a kötelességedet! – rivalt a keselyűre. – Tépd a májam!
– Majd megőrültem! – mérgelődött a keselyű. – Nem érted, hogy nincs már tűz a Földön?
– Azt akarod mondani, hogy az istenek elpusztították az utolsó embert is?
– Ördögöt – legyintett a keselyű –, többen vannak, mint valaha is.
Prométheusz megnyugodott.
- ② – Tűz nélkül nincs élet – mondta magabiztosan –, gyerünk, láss munkához!
– Értsd meg, hogy nincs tűz! Az emberek már nem ismerik a tüzet. Nincs szükségük rá.
– Nem igaz – kiáltott a hős –, tűz nélkül nem tudják elkészíteni az ételeket, télen megfagynak, vakon tapogatóznak az éjszakában.
– Lárifári – mondta a keselyű –, főzőlapokon főznek, központi fűtéssel fűtenek, és mesterséges fényvel világítanak.
– Igen, de mitől kapja melegét a főzőlap, mi táplálja a fűtőtesteket, mi szüli a mesterséges fényt? A tűz!
– Nem a tűz! Az atom, ha annyira tudni akarod. Megnyomnak egy gombot, s máris árad a fény, a meleg. Semmi füst, semmi lángnyelv, semmi faropogás. Sokkal tisztább, veszélytelenebb!
Prométheusz egy ideig komoran hallgatott, aztán felcsillant az arca.
– És a háborúk? Meg a gyújtogatók?
– Sugarakkal háborúznak – mondta a keselyű –, egy szép, láthatatlan sugár, és porrá omlik egy ház, egy város, egy ország. Semmi durrogatás, semmi füst, csak steril por. A gyújtogatás elfelejtett, elavult módszer. Még a tűzoltóság is megszűnt. Még az önkéntes csapatok is. Nincs tűzoltóbál. Önkéntes sugárvédők bálja, az van.
Prométheuszban még egyszer fölcsillant a remény.
– A tábortüzek – mondta –, bujdosók, vándorok, kirándulók tüzei!
A keselyű legyintett.
– Rég nincs. Bármely üzletben egyötvenért kapni műtábortüzet. Fény, meleg elsőrangúan garantált. Nem kell gallyat szedni, fűjni, összeégetni az ujjad... egy gombnyomás, és kész. Ráadásul többször is felhasználható.
– Nem igaz! – üvöltött Prométheusz. A sziklák visszhangozták: „Nem igaz, nem igaz.”
– Ugyan, mit idegeskedsz? – zsörtölődött a keselyű. – Gyere, nézd meg magad!

- 3 Átballagtak ázsiai falvakon, afrikai dzsungелеken, véget nem érő nagyvárosokon. Az emberek megbámulták őket. Egy keselyű meg egy láncait csörgető, meztelen ember. Hm. Dél-Amerikában kitűnő ajánlatokat kaptak egy cirkusztól. Ausztráliában büntetést fizettek közerkölcs elleni vétség, Európában csendháborítás miatt. Mert Prométheusznek nagyon csörögtek a láncai. És nagyon meztelen volt. A tüzet az emberek nem ismerték. Micsoda? – kérdezte valamennyi, és bambán rázta a fejét. Tűz, fire, ogyon, feuer. Nem, ilyen szó nincs is.
- Hehe – röhögött a keselyű, Prométheusz meg vadul csörgette láncait.
 - Egy tengerparti ódon városkában találtak egy öregembert.
 - Még ezt az egyet kérdezzük meg! – kérte a keselyűt Prométheusz.
 - A keselyű bólintott.
 - Tűz – ismételte a szót az öreg, és értelmes fény villant a szemében. – Ott – mondta –, az a nagy ház!
 - A keselyű alig tudott lépést tartani Prométheusszal.
- 4 A hatalmas, düledező épület homlokzatát vasbeton oszlopok tartották. A homlokzaton kissé megkopott, málladozó festékű felirat fehérlett:

TŰZMŰZEUM

- Ez az! – kiáltott Prométheusz –, oda nézz!
- Nono! – mondta a keselyű.
- Nesztelenül nyíltak ki előttük a fotocellás ajtók. Hosszú, rideg folyosón baktattak végig petróleumlámpák, gyertyavégek, rozzant kandallók halmai között. Nagy, vitrinekkel teli terembe értek, Prométheusz boldogan rohant az elsőhöz, arcát az üveghez szorította. *Pásztortűz* – ezt írták a vitrin alá. Bent egy nagy szarvú bika és egy botjára támaszkodó kalapos, csizmás ember lobogó pásztortüzet bámult.
- Tűz! – kiáltott boldogan Prométheusz.
- Föstött – mondta a keselyű.
- Prométheusz a pásztortüze meredt, arca elé kapta a kezét. A tűz nem élt, mint ahogy viaszból volt az ember és a bika is. Sorra rohant a vitrinekhez. Kazántűz, kandallótűz, tábortűz, tűzvész, kovácstűz, futótűz...
- Festve, villanykörte, cinóber, optikai csalódás – kommentálta valamennyit szakszerűen a keselyű.
- Mire a terem végére értek, Prométheusz haja megfehéredett.
- Még ott! – kiáltott aztán.
- Az egyik sarokban kicsi üvegbúra állt, amilyenl a fűszeresek takarják le az élesztőt. Alatta cédula: *Belső tűz*. A búra alatt nem volt semmi, a keselyű rekedten felnevetett.
- Prométheusz ekkor fölkapta a fejét, a fogát összeszorította, az álla kemény lett. Elhatározta, hogy újra fölmege az istenek birodalmába, és ellopja a tüzet.
- Az épület előtt búcsúzásakor a keselyű így szólt:
- Tudom, hogy megint el akarod lopni – gunyorosan nevetett –, csak azt mondd meg, hogy minek! A májad úgyis olyan már, mint a darált mák!
- Prométheusz aznap éjszaka mégis ellopta újból a tüzet. Égő fáklyával rohant végig a földön, olyan volt, mint egy látomás. Az emberek boldog ámulattal nézték, és felkiáltottak: Tűz!

Forrás: LAZAR Ervin, *Hét szeretőm. Válogatott novellák* (mek.oszk.hu)

1. Mennyi ideje lehet már a sziklához láncolva Prométheusz a történet elején?

.....

2. Egészítsd ki a táblázatot! (2)

A tűz felhasználása, ahogyan Prométheusz emlékeiben él	A tűz helyettesítése, ahogyan a keselyű szavaiból megismerjük
	főzőlapok
fűtés	
	mesterséges fény
háború	
tábortűz	

3. Miért hagyja abba a keselyű Prométheusz májának tépkedését? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Lejárt Prométheusz büntetésének kiszabott ideje.
- B Már nincsen tűz a Földön.
- C Már nagyon unta az egyhangú feladatot.
- D A hosszú idő alatt nagyon elfáradt.

4. Melyik szereplőre illenek az alábbi tulajdonságok? Írd mindegyiket a megfelelő név mellé!

indulatos, egykedvű, szenvedélyes, fásult, kárörvendő

Prométheusz tulajdonságai:

A keselyű tulajdonságai:

5. Milyen belső tulajdonság külső megjelenését írja le az elbeszélő a következő mondattal? „Prométheusz ekkor fölkapta a fejét, a fogát összeszorította, az álla kemény lett.” (4)

.....

6. A múltban, a jelenben vagy az elképzelt jövőben játszódik szerinted a történet? Válaszodat röviden indokold is!

.....

.....

.....

.....

7. Prométheusz, ahelyett hogy örülne szenvedése végének, mája marcangolásának folytatására szólítja föl a keselyűt. Mi lehet ennek az oka?

.....

.....

.....

8. Miért kellett büntetést fizetnie a főszereplőknek Ausztráliában és Európában? (3)

Ausztráliában:

Európában:

9. Miben különbözik a „belső tűz” a tűz többi említett formájától (páasztortűz, tábortűz, tűzvész, kazántűz stb.)? (4)

.....

.....

10. Mit jelképezhet szerinted, hogy a múzeum „Belső tűz” feliratú üvegbúrája alatt nincsen semmi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Eltörött a mécses**

Olvasd el az ismert szólás történetéről szóló szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

- 1 Ezt az országszerte ismert, sok változatban élő szólást tréfás vagy gúnyos értelemben használjuk, s azt fejezzük ki vele, hogy valaki 'jelentéktelen ok miatt sírva fakadt, elpityeredett'. Rendszerint gyerekről mondjuk, ha pedig felnőttre vonatkoztatjuk, az illető gyerekes magatartását érzékeltetjük vele. „Az öreg úr mécsese eltört, sírni kezdett, mint egy gyermek” – írja Mikszáth is. Rokon értelmű vele ez az ugyancsak gyermeki pityergésre vonatkozó szólás: *itatja az egerket*.

- 2 Szólásunk egyes nyelvjárásokban *eltörött a mécs cserepe* és *eltörött a mécses cserép* alakban használatos. Zilah vidékén *tört a kis csupor*, a székelységben pedig *eltörött a csipor* vagy *csiporka* változata is él. Nyilvánvaló, hogy ezek mind egy töről fakadnak szólásunk legismertebb formájával, hiszen a mécses, ez a manapság már mind ritkábban használt kezdetleges világítóeszköz tulajdonképpen egy kisebb *cserépedény*, esetleg étkezésre már nem használt *csupor*, melybe zsiradékot öntenek, az egy benne úszó kanócon felszívódik, és meggyújtva gyenge világossággal ég. Szólásunk régi nyelvi előzményei azt mutatják, hogy a mécses emlegető forma csak újabban vált általánossá, régebben a mécses helyett a *cserép* és a *fazék* szó fordult elő a szólásban. Erdélyi János 1851-ben megjelent közmondásgyűjteményében például az *eltörött a mécses* alak mellett megtaláljuk ezt az azóta elavult formát is: *eltörött a cserép*. Erdélyi szerint ezt is ugyanabban az értelemben használták: sírva fakadó gyerekekre mondták.
- 3 Hogy szólásunk jelentésfejlődését is megértsük, vagyis hogy választ kapjunk arra a nem érdektelen kérdésre: miért szokták éppen a mécses, illetőleg régebben a cserép eltörésével csúfolni az elpityeredő gyermeket, még régebbi adatok tanúságát kell segítségül hívnunk. Szólásunk eredetibb formája, a *cserepet tör* ugyanis a XVII. és a XVIII. században még nem azt jelentette, amit már a múlt század közepén is értettek rajta. Kovács Pál 1794-ben kiadott szólásgyűjteményében például ez olvasható: „csint tett, *cserepet tört*”. Ugyanilyen értelemben fordul elő a *fazekat tör* kifejezés Czeglédi Istvánnak egyik könyvében is.
- 4 Hogy miért kapta a *cserepet* vagy *fazekat* (ti. cserépfazekat) *tör* kifejezés a 'rosszat tesz', majd az ebből alakult 'csíny tesz' jelentést, az eléggé magától értetődő, ha arra gondolunk, hogy régen sokkal nagyobb kelete volt a cserépedényeknek, mint manapság, s ha tekintetbe vesszük, hogy ezek az edények bizony könnyen törtek, és ezért éppen nem ment ritkaságszámba, ha valaki cseréptöréssel okozott kárt, bajt a háztartásban. Másrészt pedig azt kell tudni, hogy az elmúlt századokban sokkal hamarabb eljárt a szülők, nevelők keze, mint az újabb időkben, azaz kisebb csínytevésekért, helytelenkedésekért is kijárt a gyermekeknek a pofon, a pálca, s ennek persze rendszerint sírás lett a következménye.
- 5 Az emberek tudatában ily módon szoros kapcsolatba került egymással egyrészt az 'edénytörés' és a 'rossz cselekedet', másrészt pedig a 'csínytevés' és a 'gyermeki sírás' fogalma. Akkor tehát, amikor a *cserepet tör* kifejezést az általánosabb 'rosszat tesz' értelem helyett különösen 'csíny

tesz' értelemben kezdték használni, megnyílt annak a lehetősége, hogy a *cserepet tör* szólás *eltörött a cserép*, illetőleg ennek *eltörött a méces* változata a korunkban is élő 'sírva fakad a gyerek' jelentést vegye fel.

- 6 De más úton is megérthető szólásunk jelentésfejlődése. A *ráterítik a vizes lepedőt* eredetével kapcsolatban rámutathatunk arra, hogy olykor valamilyen ok helyett, valamely ok jelentésében ennek az oknak a következményét, okozatát nevezi a nyelv. Van azonban példa ennek éppen az ellenkezőjére is, arra ti., hogy csak az okot fejezzük ki nyelvtanilag, de gondolatban egy lépéssel tovább menve, nem ezt, hanem az ok következményét értjük rajta. Debrecenben és környékén például eléggé ismert szólás ez: *jaj, anyám, rám nézett a kokas*. Majdnem ugyanabban az értelemben használják, mint az *eltörött a méces*, de nemcsak az elpityeredő, hanem az ok nélkül is megijedő, nyafka gyermeket csúfolják vele. A szólást gondolatban azzal lehet kiegészíteni, hogy „megijedtem” – ez is lehetett az eredeti jelentése –, de ehelyett csak az ijedség okát (*rám nézett a kokas*) fejezik ki szavakban. Ugyanígy áll a dolog című írt szólásunkkal is. Itt is az okot (*eltörött a méces*) nevezzük meg, de nem ezt, hanem ennek szokásos következményét (sírva fakadt a gyermek) értjük rajta.

Forrás: O. NAGY GÁBOR, *Mi fán terem? Magyar szólásmondások eredete*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1979, 347–349.

1. Melyik évben jelent meg Erdélyi János közmondásgyűjteménye?

.....

2. A szerző a *cserepet tör* szólás korábbi jelentését kettő XVII–XVIII. századi művel szemlélteti. Kik írták ezeket a műveket?

.....

.....

3. Mindent figyelembe véve az *eltörött a mécses* szólás összesen öt nyelvjárási alakját említi meg a szöveg. Sorold fel ezeket a változatokat! (2)

.....

.....

.....

.....

.....

4. Milyen értelemben használja Czeglédi István a *fazekat tör* kifejezést?

.....

5. Az alábbi lehetőségek közül melyik esetben utalhat az *eltörött a mécses* szólás gyerekes magatartásra a szöveg szerint? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Mindig. C Amikor felnőttekkel kapcsolatban mondjuk.
- B Amikor gyerekekkel kapcsolatban mondjuk. D Soha.

6. Mivel magyarázza a szöveg az edénytörés és a gyermeki sírás kapcsolatát?

.....

.....

.....

.....

7. Miben hasonlít egymásra a *jaj, anyám, rám nézett a kokas* és az *eltörött a mécses* szólás? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! (5–6)

- A Mindkét szólás a következményt nevezi meg az ok helyett.
- B Mindkét szólás az okot nevezi meg a következmény helyett.
- C Mindkét szólás főként Debrecen környékén ismert.
- D Mindkét szólással az ok nélkül elpityeredő gyermeket csúfolják.

8.

Melyik az IGAZ és melyik a HAMIS a szöveg alapján az alábbi állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Az <i>eltörött a méces</i> és a <i>jaj, anyám, rám nézett a kokas</i> szólások jelentése pontosan megegyezik.	☐	☒
A cserepet tör, illetve a fazekat tör kifejezés idővel 'rosszat tesz', 'csínyt tesz' jelentést is kapott.	☐	☒
A szülők az elmúlt századokban gyakrabban éltek a testi fenyítés eszközével.	☐	☒
Régen sokkal jobban kedvelték az igen törékeny, keleti cserépedényeket, mint a hazai készítésűeket.	☐	☒

9.

Mi a szerző szándéka a *ráterítik a vizes lepedőt* szólás említésével? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Szemléltető példaként használja, az ok és okozat szólásbeli viszonyát tárgyaló gondolatmenetet vezeti be vele.
- B Szemléltető példaként használja, a logikai szempontból hibás, kerülendő szólásokkal kapcsolatos gondolatmenetet vezeti be vele.
- C Szemléltető példaként használja, ugyanis ez a szólás éppúgy a csínytetek következményeit nevezi meg, mint az *eltörött a méces*.
- D A címbeli szólás történetének tárgyalása után kevésbé ismert szólások bemutatásával kívánja az olvasó ismeretét bővíteni.

Az alábbiakban az Európa madarai című kézikönyv jelmagyarázatát, valamint a Vadrécék röpképe című részletet olvashatod. Tanulmányozd a dokumentumokat, majd válaszolj a hozzájuk kapcsolódó kérdésekre!

Jelmagyarázat táblákhoz és térképekhez!

A kézikönyv Magyarország összes madarát ismerteti. A magyarországi fajokon kívül közel másfél száz madárfaj leírását tartalmazza, melyek a térképmellékletek határain belül előfordulnak. A magyar olvasó tájékoztatására a kézikönyv végén található képtáblák magyarázó szövegénél az alábbi jelek mutatják az egyes fajok hazai elterjedését:

- Magyarországon fészkelő faj, tekintet nélkül a fészkelés gyakoriságára.
- ▲ Magyarországon rendszeresen átvonuló vagy téli vendég.
- △ Magyarországon csak alkalmilag fordul elő.

A képtáblák jelei és rövidítései:

♂ = hím

♀ = tojó

Adult = öreg

Juv = fiatal

A térképen feketével jelzett rész az egyes madárfajok fészkelőterületét mutatja. A szaggatott vonal az illető madárfaj téli előfordulásának legészakibb határa. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a madár a jelzett területeken mindenütt előfordul.

A magyar olvasók tájékoztatására a térképek kísérő szövegében mindenütt feltüntettük a magyarországi viszonyokat: fészkelő, tavaszi-őszi átvonuló, kóborló stb., és a nem állandó fajoknál a magyarországi tartózkodás időpontjait.

Vadrécék röpképe

Megjegyzés: Alábbi megjegyzés csak a gácsérokra vonatkozik. Az egyes fajok tojóiról a leíró rész ad útmutatást.

- △ **BÜTYKÖS ÁSÓLÚD**
Fekete-fehér és gesztenyebarna.
- △ **VÖRÖS ÁSÓLÚD**
Rozsdavörös test, széles, fehér szárnyfoltok.
- **TŐKÉS RÉCE**
Sötétzöld fej; a szárnytükroren mindkét oldalon fehér szegély, fehér nyakgyűrű.
- **NYÍLFARKÚ RÉCE**
Túhegyes farok, a szárnytükör mögött fehér szegély, sötét fej, világos nyaksáv.
- ▲ **FÜTYÜLŐ RÉCE**
Nagy, fehér vállfolt; szürke hát.

- **KANALAS RÉCE**
Vaskos csőr, feltűnő kék vállfolt.
- **KENDERMAGOS RÉCE**
Szürkésbarna test, fehér szárnytükör.
- **BÖJTI RÉCE**
Kis termetű. Fehér fejsáv, kékes vállfolt.

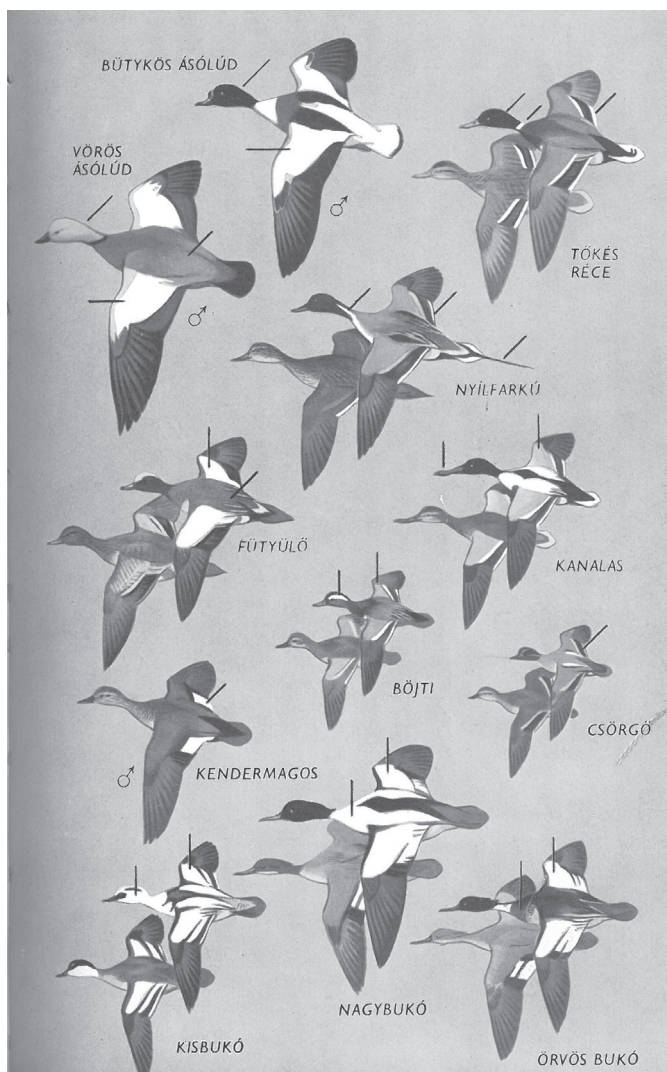
- ▲ **CSÖRGŐ RÉCE**
Kis termet, sötét fej, sötét szárny, zöld szárnytükör.

- ▲ **KISBUKÓ**
Fehér fej és szárnyközép, fekete szárnyvég.

- ▲ **NAGYBUKÓ**
Vízszintes testtartás, fehér fej és szárnyközép.

- △ **ÖRVÖS BUKÓ**
Vízszintes testtartás, sötét mell, fehér szárnyközép.

A repülő bukók (kis-, nagy- és örvös bukó) csőre, feje, nyaka és teste vízszintes vonalat mutat.

Forrás: Roger Tory PETERSON – Guy MOUNTFORT – Philip Arthur Dominic HOLLOM, *Európa madarai*. Magyar viszonyokhoz alkalmazta dr. TILDY Zoltán, Gondolat Kiadó, Budapest, 1972, 14., 280–281.

1. Mit jelent az *adult* szó a könyv képtábláin?

.....

2. Hím vagy tojó a képen látható kendermagos réce?

.....

3. Mit jelöl a térképeken a szaggatott vonal?

.....

4. Hogyan jelöli a térkép az egyes fajok fészkelőterületét?

.....

5. Satírozd be azoknak a madaraknak a betűjelét, amelyek Magyarországon csak alkalmilag fordulnak elő!

A nagybukó

D csörgő réce

B örvös bukó

E tőkés réce

C vörös ásólúd

F fűtyülő réce

6. Egészítsd ki a táblázatot! Az egyéb jellemző rovatba tetszőlegesen választhatsz a táblázatban még nem szereplő adatok közül.

A madár neve	A madár említett színe(i)	A madár egyéb jellemzői
nagybukó		
	rozsdavörös, fehér	
		vaskos csőr

7. Igaz vagy hamis? Satírozd be az IGAZ állítás/állítások betűjelét!

- A** Van olyan madár, amelyet a kézikönyv nem ismertet.
- B** A kézikönyv Magyarország madaraival együtt közel 150 madárfajt ismertet.
- C** A kézikönyv valamivel kevesebb mint 150 nem magyarországi madárfajt is ismertet.
- D** A szöveg azt állítja, hogy nincs olyan magyarországi madár, amelyet a kézikönyv nem ismertet.

8. Melyik kifejezés utal a nyíl farkú réce jellemzésében arra a tulajdonságra, amelyről a madár a nevét kapta?

.....

9. Mit jelenthet a *gácsér* szó?

.....

10. Melyik az a három madár, amelynek csőre, feje és nyaka repülés közben vízszintes vonalat mutat?

.....

.....

.....

5. Májkrém

Az alábbiakban Fehér Béla Májkrém című írását közöljük. Olvasd el a történetet, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Június 1. Délután elértük a Ririba folyót. Fojtogató, párás hőség, moszkító ezrei. A folyó vonalát követve haladtunk tovább. A Lolome-hegy lábánál tartott rövid pihenőt kihasználva még egyszer átkutattam a hátizsákomat. Most már biztos, hogy eltűnt az utolsó sertésmáj-konzervem. Vagy inkább lába kelt! Doktor Fejősnek jelentettem, hogy tolvaj jár közöttünk! Megkért, hogy egyelőre tartsuk titokban, ne veszélyeztessük az expedíció sikerét.

Június 3. Kora reggeltől a Riribát szegélyező löszmagaslaton meneltünk. Délben trópusi eső zúdult le, utána még melegebb lett. Doktor Tekeress rosszul lett, kényszerpihenőt kellett tartani. Eszembe jutott, hogy odahaza drága édesanyám is kánikulában kutyaagolt el a boltba, és a vékony kis madárkezeléssel cipelte nekem a húsz darab sertésmáj-konzervet. Tizenkilencet jóízűen megettem, a huszadikat pedig ellopta valamelyik enyveskező szeméttláda!

Június 4. Egész nap meneteltünk. Alkonyat előtt pillantottuk meg az Eregero tavat. A túloldalán hatalmas sötétzöld vonal: ott kezdődik a Makongo dzsungel (kikujju nyelven félszemű édesapát jelent!). Doktor Tatai tojásokat gyűjtött, nagy halom rántotta készült, mindenki kedvére lakmározott, csak én nem. Félrehúzódtam, és májkrémes kenyérről álmodoztam.

Június 5. Felállítottuk a laboratóriumot. Doktor Paksi és doktor Mogyoró elemezték az Eregero vizét. Doktor Fejős a parti mocsárban fogott egy kenyai futó cincért (*Toxotus cursor*), tüskés lábait, valamint rágószervét szakszerűen preparálta. Közben átkutattam doktor Tatai és doktor Mogyoró holmiját. Semmi eredmény. Holnap hajnalban indulunk tovább.

Június 6. Egész nap szakadt az eső. A sátrakat a Makongo komor lombfala előtt vertük fel. Éjszaka sakálordításra ébredtünk. Vita alakult ki, hogy milyen húst kedvel a sakál. Az egyébként szófukar doktor Balla szerint a belsőségeket szereti, először mindig a májat tépi ki. Miért mondta? Tudat alatti elszólás? Lehet, hogy megvan a tettes?

Június 7. Nehezen haladunk előre a Makongo sűrűjében. Olyan vastag a pára, hogy doktor Fejős térképe bepenészedett a táskába. A vizünk vészesen fogy, estig el kell érnünk a Kanoe forrást. Doktor Paksi belázasodott, félrebeszél. Doktor Mogyorót mérges tüske szúrta meg, a teste elkékült, visítva vakarózik. Vállaltam, hogy cipelem a málhájukat, közben persze átkutattam, de a konzerv sehol! Alkonyat előtt értük el a Kanoe forrást. Éppen elefántcsorda tartotta megszállva. Miután elmentek, ruhástól vetettük a vízbe magunkat.

Június 8. Nem bontottunk tábor. Doktor Tekeress a forrás feletti dombon talajmintát gyűjtött, közben fogott egy varacskosfejű gyíkot (*Conolophus subcristatus*). Doktor Fejős azonnal nekilátott a gyík fogazatát tanulmányozni, azonban a hulló csúnyán megharapta. Az arca feldagadt, izomzata megmerevedett, görcsoldó injekciót kapott. Már hárman fekszenek betegen. Doktor Paksi és doktor Mogyoró állapota nem javult. Átkutattam doktor Fejős holmiját, de nála sincs a májkrémkonzervem.

Június 9. Borongós, szeles nap, baljós előjelek. Miközben doktor Balla a dolgát végezve a tábor mögötti bokrokban guggolt, megmarta egy zöld mamba. Beadtuk az ellenmérget, de annyira legyengült, hogy beszélni sem képes. A holmija negatív! Doktor Tekeress vadászni ment, én és doktor Tatai elindultunk, hogy a Mugurin vízmosásban fotókat készítsünk a most virágzó tigrispuszpángról. Doktor Tatai azonban leguánfészekbe lépett és csúnyán eltörte a bokáját. A hátamon cipeltem vissza. Az ő holmija is negatív! Már csak én vagyok egészséges és doktor Tekeress, de ő estig nem jött meg a vadászatból.

Június 10. Egész éjszaka vártam doktor Tekerest. Eltévedt? Még a legrosszabbra is gondoltam, ugyanis délután közeli oroszlánbögésre lettem figyelmes. Fogtam a naplómát, a távcsövet és a biztonság kedvéért felmáztam egy olajpalmára, legalább a környéket is szemmel tudom tartani. Ahogy kinyitom a távcsőtokot, hát ott lapul benne a sertésmájkrémkonzerv! Háromszoros hurrá! Mindjárt eszembe jutott, hogy én rejtettem oda! Az arcomhoz szorítottam, dédelgettem, beszéltem hozzá! A palma alatt egy oroszláncsalád heverészik, nézegetnek ide fel, mintha velem örülnének. Tényleg igaz: minden jó, ha a vége jó!

Forrás: FEHÉR Béla, Lecsó, Magvető Kiadó, Budapest, 2009, 86–89.

1. Milyen programon vesznek részt a történet szereplői? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A osztálykirándulás	☐ C cirkuszosok turnéja
☐ B gyalogtúra	☐ D tudományos felfedezőút

2. Szereplő vagy földrajzi név? Satírozd be a szereplők nevének betűjelét!

☐ A Mugurin	☐ D Mogyoró
☐ B Tekerés	☐ E Paksi
☐ C Makongo	☐ F Eregero

3. Honnan került elő végül a hiányzó konzerv?

.....

4. Mi lehet az a puszpáng? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! (Június 9.)

☐ A egy növény	☐ C egy betegség
☐ B egy állat	☐ D egy eszköz

5. Mivel magyarázza az elbeszélő, hogy a térkép penészes lett a táskában?

.....

6. Milyen sorrendben történtek az alábbi események? Jelöld számozással (1–6.) az időrendet oly módon, hogy a legkorábbi esemény az 1-es, a legkésőbbi pedig a 6-os sorszámot kapja!

_____ Doktor Fejős megkéri az elbeszélőt, hogy tartsa titokban a konzerv eltűnését.

_____ Az elbeszélő édesanyja cipeli a húsz darab konzervet.

_____ Az első megbetegedések a táborban.

_____ Doktor Fejős holmijának átkutatása.

_____ Az elbeszélő vállalja, hogy viszi két társa csomagját.

_____ Doktor Tatai tojásokat gyűjt, és nagy halom tojásrántotta készül.

7. Az alábbi jellemzések közül melyik illik a leginkább az elbeszélőre? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A Mindent megtesz a közös cél elérése érdekében.

B Egy jelentéktelen apróság minden másról eltereli a figyelmét.

C Sehová nem megy édesanyja nélkül.

D Teljes mértékben megbízik társaiban.

8. Mi lehet az oka annak, hogy az elbeszélő nem evett június 4-én a tojásrántottából?

.....

9. Mit jelent a szövegben „Az ő holmija is negatív” mondat? (Június 9.)

.....

10. Melyik állítás illik legjobban a történet hatására?

A A történet a társaságot ért csapások miatt szomorúságot, együttérzést vált ki az olvasóból.

B A történet az elbeszélő kicsinyessége, kisszerűsége miatt nevetető hatással van az olvasóra.

C A történet a lopás gyanúja és doktor Fejős érdektelensége miatt keserű dühöt vált ki az olvasóból.

D A történet az egzotikus természeti jelenségek részletes leírásával természettudományos kíváncsiságot ébreszt az olvasóban.

Az alábbiakban Oroszlány Péter Tanulásmódszertan című könyvéből idézzük a figyelemről szóló részletet. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

1 Tanulj meg figyelni!

A figyelem képessége részben veled született adottság, részben azonban kifejlesztendő képesség. Spontán figyelemmel fordulsz minden olyan hatás felé, amelynek nagy a figyelemfelkeltő ereje. Önkéntelenül fordulsz az erős hanghatások irányába, lebilincselve állsz az izgató látványok előtt. De az iskolai tanulnivaló is leköti a figyelmedet, ha a téma egybeesik érdeklődéseddel, és kellő izgalmat kínál. Sok olyan iskolai munka lehet azonban, amely önkéntelenül nem köt le, nem ragad magával, amelyek teljesítéséhez tudatos erőfeszítés, tehát az akarat ereje szükséges. A figyelemnek ezt a formáját is meg kell tanulnod iskolai éveid alatt. Ez nemcsak azért fontos, hogy sikeres legyél a tanulásban, hanem azért is, mert az akarat ereje és a gondolkodás tisztasága formál jellemmé, ami életed egyik fő feladata és lehetősége. Akaratodon is múlik tehát, hogy megtanulsz-e figyelni. Az akarattal teremteted meg magadban azt a belső állapotot, amellyel figyelmed önkéntelenné válhat. Az akarat tehát a feladat elfogadásához kell.

2 Barátkozz meg a csönddel!

Az igazi csönd és nyugalom a szívben lakik, független lehet tehát a külvilág zajától. A belső csönd önmagától teremti meg a figyelmet, tehát ha megtanulsz csöndben lenni, egyúttal megtanulsz figyelni is. A csöndben a külvilágtól visszatérsz magadhoz – ez a figyelem alapja. Ma alig találsz csöndes helyet környezetedben, hiszen a rádió, a televízió, a videó és a számítógép zaja megbetegíti az embert, tehát ha egészséges akarsz maradni, hamar meg kell szeretned a csöndet. Ez elég egyszerű: időnként – lehetőleg mindennap – szándékosan csöndben kell egy kicsit lenned, és közben szemlélődve figyelni, mi történik a körülötted zsvajgó, eleven világban.

3 Teljes belemerüléssel tanulj!

Képzeld el, képbén is, milyen a teljes belemerülés valamilyen közegbe, például a vízbe. Süllyedsz lefelé, körülötted csak a víz és a vízben levő élőlények, tárgyak. A bűvárok jól ismerik ezt az élményt. Amikor lent vannak, eszükbe sem jut, hogy másra gondoljanak, mint arra, ami körülöttük van. Nem számít semmi, családtagok, barátok, ismerősök eltávolodnak, játék, sport, szórakozás vágya fel sem merül: ott vannak lenni, és arra figyelnek, ami ott történik. Az iskolai tanúláshoz ezt a lelkiállapotot kell megteremtened magadban, amikor otthon könyveid mellé ülsz. Segít azonban, amikor hozzákészülsz egy-egy tantárgy tanulásához, ha elképzeled ezt a belemerülést, lemerülést a történelem, a matematika, az irodalom, a nyelvtan, a természettudományok és a művészetek közegébe. Ha naponta gyakorolod ezt, egy idő után természeteddé válik a mély figyelem, s ezzel a legfontosabb lépést teszed meg a világ igazi megismerése felé.

4 Tedd félre problémáidat a tanulás idejére!

A tanúláson kívül sokféle dolog történik még veled az életben. Számos olyan is, amely mélyebben érint, mint az iskolai feladatok, és akkor is foglalkoztat, amikor nem akard. A gondolkodás figyelme azonban csak egyirányú lehet. Nem tudsz tanulni, ha személyes konfliktusok, a délelőtti iskolai történések vagy a késő délutáni sportedzés várható élményei foglalkoztatnak. Meg kell tanulnod félretenni gondjaidat, elhárítani tolaakodó gondolataidat, erős élményeid utóhatásait a tanulás idejére. Beszélj ki magadból vagy írd le naplódba égető gondjaidat, add át magad néhány percre élénken foglalkoztató gondolataidnak, azután tedd félre őket egy időre, képzeletben csomagold össze őket, „kösd bogra” a csomagot, szabadulj meg tőle, és add át magad a kötelesség teljesítésének. Lehet, hogy ez eleinte 15-20 percet is igényel, de ha begyakorlod,

1-2 perc alatt is képes lehetsz a „csomagolásra”, és rengeteg időt takarítasz meg magadnak szabadabb időtöltéseid és problémáid valóságos megoldása számára.

5 Ne oszd meg a figyelmedet tanulás közben!

Kísérletek bizonyítják, hogy egyszerre csak egy dologra tudunk gondolkodva figyelni. A figyelem gyors váltogatása bizonyos tevékenységeknél – például az autóvezetésnél – nélkülözhetetlen, tanulásnál azonban mindenképpen a teljesítmény csökkenésével és gyors fáradással jár a figyelem megosztása. Az elmélyülésben akadályoz, ha tanulás közben bekapcsolod a televíziót, és időnként az ott pergő képsorokra figyelsz. Ezzel zilálttá teszed önmagadat, és lassan elveszíted azt a képességedet, hogy nyugodt lélekkel átadd magad bármilyen tevékenységnek. Ne félj, nem maradsz le semmi pótolhatatlanról! De esetleg lemaradsz a nyugodt munka öröméről!

6 Figyelem nélkül nincs megértés!

Az időtakarékoság másik módszere, hogy a tanítási órákon is megtanulsz figyelni. Ha társaid feleletére figyelsz, a tananyagot ismétled, miáltal az jobban bevésődik emlékezetedbe. Még fontosabb, hogy figyelj tanáraid magyarázatára. A tanári magyarázatot a legjobb tankönyv sem pótolhatja: úgyszólván minden tantárgynak van olyan részlete, melyet magyarázat nélkül nehéz megérteni. Furcsa ezt kimondani, de szinte együtt kellene lélegezned az éppen órát tartó tanárral, hogy minden mondatát kövesd és megértsd, s azonnal jelezd, ha valami nem világos számodra. Aki óra alatt figyel, az leckéjének felét már az iskolában megtanulhatja. Aki képtelen a tanórai figyelemre, nemcsak idejét pocsékolja, de otthon magára marad olyan kérdések megválaszolásával, amelyekre már az iskolában megkaphatta volna a választ.

7 Tartsd ébren figyelmedet a tanítási órákon!

A figyelés nehéz szellemi munka. Nem könnyű érdeklődésünket huzamosabb időn át egy dologra koncentrálni, különösen olyankor, amikor a téma nem is érdekel. Az iskolai tananyag sok olyan részlete van, amely érdekesnek egyáltalán nem nevezhető. Próbáld figyelmedet erővel és akarattal ébren tartani. Segíthet ebben az a gondolat, hogy a tanórán mindenképpen ott kell lenned, és a legértelmesebb cselekvés mégiscsak a figyelem, mert ezáltal délutánod hosszabbodik meg. Segít az álmoság leküzdésében az is, ha kérdésekkel ostromlod tanáraidat. Így biztosan izgalmassá válik a legérdektelenebb téma is.

Forrás: OROSZLÁNY Péter, *Tanulásmódszertan. Tanácsok, módszerek, gyakorlatok a tanulási képesség fejlesztéséhez*, Metódus-Tan, Budapest, 2010, 60–61.

1. Mi az összefüggés a szerző szerint a diákok tanórai figyelme és a délutáni szabadideje között? ((7))

.....

2. Miért javasolja a szerző, hogy tanulás közben ne kapcsoljuk be a tévét? ((5))

.....

3. Milyen előnyei vannak, ha megtanulunk csöndben lenni? Írj ki két példát a szövegből! ((2))

.....

4. Fejleszthető-e a figyelem képessége? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! (1)

- A** A figyelem képessége velünk született adottság, ezért részben sem fejleszthető.
- B** A figyelem képessége velünk született adottság, amely továbbfejleszhető.
- C** A figyelem képessége a tanulók egy részénél veleszületett adottság, másoknál azonban kifejllesztendő képesség.
- D** A figyelem csak a tanulók érdeklődését leginkább felkeltő témák iránt fejleszthető.

5. A gondolkodás figyelme mindig egyirányú. Mit tanácsol emiatt a szerző?

.....

.....

6. Mit ért a szerző azon, hogy „szinte együtt kellene lélegezned az éppen órát tartó tanároddal”? (6)

.....

.....

7. A szerző szerint két hasznos következménye is van annak, ha megtanulnunk figyelni azokra a tanulnivalókra is, amelyek nem keltik fel spontán a figyelmünket. Az egyik az, hogy sikeresek leszünk a tanulásban. Mi a másik? (1)

.....

8. Miben segíthet, ha a tanulás elején elképzeljük, ahogyan bűvárként belemerülünk az adott tantárgy közegébe? (3)

.....

9. Az iskolai focibajnokság döntője este 6-kor kezdődik. Ákos már nagyon izgatott, viszont másnap dolgozatot ír kémiából, így a meccs előtt mindenképpen tanulnia kellene. Milyen módszert javasolnál neki a szöveg alapján, hogy figyelmét délután kizárólag a tanulásra tudja irányítani?

.....

.....

.....

.....

Az alábbiakban a Fővárosi Közterület-fenntartó Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság tájékoztatóját olvashatod a hulladékgyűjtő udvarokról és az újrahasználati központokról. Tanulmányozd a dokumentumot, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

TÁJÉKOZTATÓ A HULLADÉKGYŰJTŐ UDVAROKRÓL ÉS ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONTOKRÓL

Budapesten jelenleg 17 hulladékgyűjtő udvar működik, ahol a lakosság leadhatja a szelektíven gyűjtött hulladékot, kettő közülük az újrahasználati központokkal egy ingatlanon helyezkedik el.

MI A HULLADÉKUDVAR?

A lakossági hulladékudvarok szakképzett személyzet által működtetett, zárt hulladékátvevő helyek, ahol a háztartásokban keletkező, anyagfajtként elkülönítetten gyűjtött veszélyes, speciális kezelést igénylő, valamint a csomagolási hulladékok átvételét végzik.

A hulladékudvarok elsődleges célja a hulladékok anyagában történő hasznosítási arányának javítása, valamint a veszélyes hulladékok környezetbe jutásának megakadályozása. Jelenleg 17 db üzemel Budapesten.

MI ADHATÓ LE A HULLADÉKUDVAROKBAN?

A hulladékudvarokban az alábbi tájékoztatóban szereplő, elkülönítetten gyűjtött veszélyes, speciális kezelést igénylő, valamint csomagolási hulladékfajtákat fogadjuk. Az egyes sorokban szereplő hulladékokat csak külön-külön gyűjtve lehet leadni. Pl.: a házhoz menő szelektív gyűjtési rendszertől eltérően a hulladékudvarokban a fém- és a műanyag hulladékokat külön konténerben gyűjtjük.

MI AZ ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONT?

Az újrahasználati központokban a budapesti lakosság díjmentesen leadhatja a számára már feleslegessé vált vagy megunt, de más számára még használható tárgyait, eszközeit. Az itt leadott tárgyak a csekély tárolási, raktározási díj megfizetését követően elvihetők bárki számára.

Az újrahasználati központok célja a hulladékkeletkezés csökkentése, az újrahasználati arány növelése mellett a rászorulóknak szociális megsegítése. Jelenleg 2 db üzemel Budapesten.

MI ADHATÓ LE AZ ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONTOKBAN?

Az újrahasználati központokban olyan használható állapotban lévő tárgyak adhatók le, amelyek eredeti funkciójukat még maradéktalanul betöltik. Pl.: babafelszerelés, játék, sporteszköz, bútor, könyv, konyhafelszerelés, lakberendezési tárgy stb. Kérjük, hogy csak használható állapotban lévő tárgyakat hozzanak az újrahasználati központokba. A tönkrement, használhatatlan tárgyak csak anyaguk szerint, hulladékként helyezhetők el a kijelölt hulladékudvarokban.

A hulladékudvarok hulladékátvételi szolgáltatásait a budapesti lakosok eredeti lakcímkártyával történő címgazolás, továbbá utolsó időszaki hulladékszállítási díj befizetését igazoló csekkszelvény vagy átutalási igazolás, vagy társasházi lakos esetében közös képviselői igazolás bemutatását követően hulladékfajtánként meghatározott napi és éves limitig díjmentesen vehetik igénybe. A limit felett vagy az említett dokumentumok hiányában, illetve nem budapesti lakosok és cégek esetében a szolgáltatás javarészt fizetős.

MINDEN HULLADÉKUDVARBAN LEADHATÓ HULLADÉKTÍPUSOK:

A SZELEKTÍVEN GYŰJTHETŐ HULLADÉKOK FAJTÁI, GYŰJTÉSI MÓDJUK ÉS HELYŰK

HULLADÉKUDVAR ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZAT	III. Testvérhegyi út 10/A.	IV. Ugró Gyula sor 1-3.	IV. Zichy Mihály u. - Istvánleki út sarok	VIII. Sárkány u. 5.	IX. Ecsesi út 9.	X. Fehér köz 2.	XI. Bánk bán u. 8-10.	XIII. Tatai út 96.	XIV. Fűredi út 74.	XV. Károlyi S. u. 166. ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONT	XVII. Gyökér köz 4.	XV. Zsókavár u. végénél (a 65. szám után)	XVI. Csömöri út 2-4.	XVIII. Jegenye fasor 15. mellett	XVIII. Besence u. 1/A. ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONT	XXI. Mansfeld Péter u. 86.	XXII. Nagytétényi út 341-343.
MŰANYAG ÉS FÉM																	
PAPÍR																	
ITALOSKARTON (TETRAPAK)																	
SZÍNES ÜVEG																	
FEHÉR ÜVEG																	
HUNGAROCELL																	
ELEM																	
AKKUMULÁTOR																	
ELEKTRONIKAI HULLADÉK																	
ELEKTROMOS HULLADÉK																	
FÉNYCSŐ, VILÁGÍTÓTEST																	
FÁRADTOLAJ																	
ÉTOLAJ																	
HASZNÁLTRUHA																	
ZÖLDHULLADÉK																	
ÉPÍTÉSI, BONTÁSI TÖRMELEK; SITT																	
FESTÉK																	
GUMIABRONCS-HULLADÉK																	
LOM																	

1. táblázat: A hulladékudvarokban leadható anyagok

Figyelem, az egyes sorokban külön-külön szereplő hulladéktípusokat csak elkülönítetten gyűjtve lehet leadni a hulladékudvarokban!

Csomagolási hulladékok:

- **papír:** újságok, folyóiratok, füzetek, könyvek, hullámpapír, csomagolópapír, kisebb papírdobozok, kartondoboz
- **italoskarton:** tejes és gyümölcsleves tetrapakdobozok (csak kimosva)
- **műanyag:** ásványvizes és üdítő PET-palackok és azok lecsavart kupakjai, műanyag flakonok, műanyag szatyrok, fóliák
- **hungarocell:** habosított polisztirol csomagolások
- **színes üveg:** boros-, sörös- és pezsgősüvegek
- **fehér üveg:** italos, befőttes- és parfümösüvegek
- **fémdoboz:** üdítő- és sörösdobozok, valamint konzervdobozok

Veszélyes, illetve speciális kezelést igénylő hulladékok:

- **elektromos hulladék** (pl. mosógép, hűtőszekrény, mosogatógép, hajszárító, porszívó, vasaló, elektromos fűrés, fűnyíró stb.)
- **elektronikai hulladék** (pl. számítógép, nyomtató, monitor, mobiltelefon, HIFI-berendezés, televízió, rádió, videokamera, fényképezőgép)

- fénycsövek és világítótestek
- szárazelemek és hordozható kis akkumulátorok
- használt sütőzsiradék és göngyölege
- fáradt olaj és göngyölege

A hulladékudvarok csak olyan hulladékot tudnak átvenni, amelynek a hasznosítására, illetve ártalmatlanítására az FKF Nonprofit Zrt. érvényes partnerszerződéssel rendelkezik. Ennek időleges hiánya esetén az átvétel a hulladékudvarokban szüneteltethető. Ezen aktuális információkat a honlapon szerepeltetjük.

	XV. Károlyi S. u. 166. ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONT	XVII. Jegenye fasor 15/B.	XVIII. Besence u. 1/A. ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONT	XXII. Nagytétényi út 341-343.
 KERTI ZÖLDHULLADÉK (FKF logós zsákban)	✓	✓		✓
 ÉPÍTÉSI TÖRMELÉK (FKF logós zsákban)	✓	✓		✓
 FESTÉKEK ÉS GÖNGYÖLEGEIK	✓			✓
 LOM	✓		✓	✓
 AUTÓGUMI	✓			✓

2. táblázat: Csak bizonyos hulladékudvarban leadható hulladéktípusok

Forrás: www.fkf.hu

1. Hány újrahasználati központ található Budapesten?

.....

2. Mik az elektromos hulladékok? Írj ki a dokumentumból két példát!

.....

3. Milyen típusú hulladékok esetében van szükség FKF-logós zsákra? (2. táblázat)

.....

4. Melyik hulladékudvarban adható le gumiabroncs-hulladék? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Testvérhegyi út 10/A **C** Csömöri út 2–4.
 B Nagytétényi út 341–343. **D** Ecseri út 9.

5. Mely hulladéktípusok adhatók le mindegyik hulladékudvarban? Satírozd be a helyes válaszok betűjelét! (1. táblázat)

- A** befőttesüveg **D** habosított polisztirol csomagolások
 B használt sütőzsiradék **E** gumiabroncs
 C fűnyíró **F** hullámpapír

6. Mely hulladékudvarok közül választhat az, aki tetrapakdobozokat, műanyag szatyrot és festéket szeretne leadni? (1. táblázat)

.....
.....

7.

Az alábbi hulladékcsomagok között az egyiket helytelenül állították össze. Melyiket? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** régi napilapok, összelapított kartondoboz, tankönyvek
- B** kólás PET-palack, fólia, ásványvizes PET-palack
- C** üdítős PET-palack, műanyag fólia, műanyag szatyor
- D** befőttesüveg, zöld pezsgősüveg, parfümösüveg

8.

Satírozd be az újrahasználati központokra vonatkozó helyes állítás betűjelét!

- A** Az újrahasználati központokban kizárólag babafelszerelés, játék, sporteszköz, bútor, könyv, konyhafelszerelés és lakberendezési tárgy adható le.
- B** Az újrahasználati központokban kizárólag olyan tárgyak adhatók le, amelyek eredeti funkciójuknak megfelelően használhatók.
- C** Az újrahasználati központok a leadott tárgyakért csekély összeget fizetnek a tulajdonosnak.
- D** Az újrahasználati központokból a kiszemelt tárgyakat bárki ingyenesen elviheti.

9.

Milyen dokumentumokat kell magával vinnie egy budapesti társasházi lakosnak a hulladékudvarba, amennyiben a hulladékát díjmentesen szeretné leadni?

.....

.....

10.

A *Mi a hulladékudvar?* című bekezdés a hulladékudvarok működtetésének két célját nevezi meg. Mik ezek a célok?

.....

.....

Az alábbiakban Nagy Lajos Képtelen természetrajz című kötetének egyik részletét közöljük. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

- 1 A víziló igen szép állat. Sudár termete, őzlába, karcsú dereka, remek barna színe és sikkes járása egyaránt elbájoló; az ajkai csókra termettek, karószerű fogai miatt a fogorvosok kedvence, apró kidülledő szemei igazi tükrei a víziló szelíd és tiszta lelkének.

A víziló Afrikában él a Nílusban, amiért nílusi lónak is mondják, amiből még mindig nem világlik ki, hogy ezt a szép disznószerű állatot miért nevezik éppen lónak. Aki azonban gyönyörködni akar benne, az megnézheti állatkertünkben is, ahol a többi közt egy ideális példány látható belőle, a Jónás nevű kis bájonc, a pesti nők kedvence, aki garmadával kapja naponként a szerelmes leveleket. Érzékeny szívek már a nevéből is eksztázisba esnek, ettől a megható, szívhez szóló szótól, hogy Jónás. Legalkalmasabb név egy ifjú víziló számára. Ajánlatunk még: Adalbert, Döme, Bódog, Icg és Alajos; női vízilovak számára: Eulália, Sarolta, Ludmilla és Iboyka.
- 2 A víziló, dacára annak, hogy a Nílusban él, nem krokodilt eszik, sem halat, sem íbiszt, sem flamingót, hanem füvet és egyéb gyökereket, tehát vegetáriánus. Hogy miért él tehát vízben, az rejtély, s ha vízben él, miért nem él a Dunában, az is rejtély, ha pedig a Dunában azért nem él, mert csak a meleget kedveli, akkor meg miért nem él a Hungária-gőzfürdőben, az ugyancsak rejtély. Tehát a vízilónak úgy elnevezését, mint táplálkozását, valamint általában az életmódját illetőleg a rejtélyek egész tömegével állunk szemben, melyeket a legkiválóbb természettudósok is mindmáig hiába igyekeztek megfejteni, melyeknek megfejtését ezek után csakis a legkiválóbb természet-tudatlanoktól várhatjuk.

Vannak kis vízilovak és nagy vízilovak, a nagy vízilovak a kicsinyekből lesznek növés által, ami könnyen érthető. Persze hogy a nagy vízilovakból ugyancsak további növés által miért nem lesznek még nagyobb vízilovak, azt nem tudjuk. Egy teljesen kifejlett víziló negyven métermázsát nyom, ha többet tesznek alája, akkor még többet is nyom. A víziló, jóllehet a törzse hosszú és vastag, a súlya nagy, a lába pedig aránylag igen rövid, mégis fürgén jár, és igen jól tud futni, sőt én a magam részéről arról is meg vagyok győződve, hogy ha megfelelő szárnyai lennének, hát még repülni is tudna. Azt persze mondanom sem kell, hogy úszni is kitűnően tud, mert bizony a Nílusban úszás nélkül megélni majdnem olyan nehéz lenne, mint Budapesten úszással vagy anélkül.
- 3 A víziló teljesen haszontalan állat, ami annyit tesz, hogy az emberek semmire sem használják, sem nem húzatnak vele terhet, sem nem lovagolnak, még csak nem is vízilovagolnak rajta. A húsát nem eszik, sőt ellenkezőleg, kiköpik, mégis vadásszák, ami a vadászok ideális önzetlenségére vall. Vadászása csónakokon történik, robbanógolyók által, mert egyszerű golyónak a víziló oda se hederítene, a robbanógolyót azonban ő is respektálni kénytelen. A vadászása persze veszélyes, mert ha a vadász célt téveszt, ami nagyon könnyen lehetséges, mivel a víziló elvégre mégsem nagyobb egy kisebb földszintes, kültelki háznál, akkor a dühös állat nekimegy a csónaknak, a csónak fölborul, s a vadászok a vízbe esnek, és vizes lesz a ruhájuk, ami miatt a mamájuk otthon megszidja őket. De éppen ezen veszedelem miatt a kalandkedvelők különösképpen szeretik vadászni a vízilovat.

- 4 A víziló életkorát nem ismerjük, mégpedig azért nem, mert a tudósoknak nem sikerült megállapítani. Ugyanis, ha egy tudós elkezdte figyelni a vízilovat azzal a céllal, hogy addig fogja figyelni, amíg meg nem döglik, s akkor tudni fogja, hogy mekkora ideig élt, a víziló mindig bement a Nílusba, víz alá merült, s a folyó egy más helyén bukkant föl, vagy pedig a tudós összetévesztette egy fölbukkanó más vízilóval. Sok tudós folytatott évszázadok során a víziló életkorának megállapítását célzó megfigyeléseket, de a fent említett nehézségek folytán, továbbá annak folytán, hogy a víziló élettartama hosszabb, mint az emberé, e vizsgálódásoknak eddigelé csupán annyi eredménye lett, hogy a vízilovak megállapították, hogy egy tudós átlag hatvan-hetven évig él.

Forrás: NAGY Lajos, *Képtelen természetrajz és más karcolatok*, Budapest, Holnap Kiadó, 2000, 23–26.

1. Hogy hívják az állatkertben élő vízilovat?

.....

2. Mivel táplálkozik a víziló?

.....

3. Miért hívják a vízilovat nílusi lónak is? (1)

.....

4. Melyik illik leginkább az alábbi jellemzések közül a szövegre? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A tudományos értekezés a vízilóról
- B a víziló ismeretterjesztő jellegű bemutatása
- C a víziló játékos, tréfás hangvételű bemutatása
- D mesés történet, amelynek főszereplője egy víziló

5. Mivel indokolja a szerző, hogy a víziló „teljesen haszontalan állat”? Írj ki a szövegből két példát! (3)

.....

6. Könnyű vagy nehéz a megélhetés Budapesten a szöveg szerint?

.....

7. Hogyan kerül szóba a vízilóval kapcsolatban a Hungária-gőzfürdő? (2)

.....

8. A víziló élettartamának „tudományos megfigyelése” két nehézségbe is ütközik. Mik ezek a nehézségek? (4)

.....

.....

9. Szerinted miért hat humorosan az alábbi mondat? (2)

„... a magam részéről arról is meg vagyok győződve, hogy ha megfelelő szárnyai lennének, hát még repülni is tudna.”

.....

.....

.....

10. Hogyan jellemzi a szöveg a víziló külső megjelenését? Írd ki a testrészek mellé a megfelelő jellemzőt!

dereka:

törzse:

fogai:

lábai:

szeme:

ajkai:

11. Miért mondja a szerző, hogy a vízilóvadászok „ideálisan önzetlenek”?

.....

.....

Az alábbi könyvrészlet az óra kora újkori elterjedéséről és annak hatásáról szól. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

- 1 A kora újkori Európa sok mindenben különbözött a maitól, aki nappal körbenézett, az sok igen-csak eltérő dolgot láthatott. Az igazi különbség azonban napnyugta után jelentkezett: akárhány gyertyát, fáklyát, méceszt gyújtottak is, ekkor még áthatolhatatlanul sötét maradt az éjszaka a városokban is, nemhogy vidéken. Ez magyarázza, hogy a parasztok és a nagyurak napirendje egyaránt a természetes fényhez igazodott, korán keltek és korán tértek nyugovóra. [...]

Az időfogalom azonban lassan átalakult, párhuzamosan azzal, hogy mind több óra ketyegett Magyarországon. Mintegy tucatnyi magyarországi városban, így például Pozsonyban, Besztercebányán, Bártfán, Sopronban már Mohács előtt toronyóra jelezte az időt. Budán 1555-ben a császári követséggel Isztambulba tartó Hans Dernschwam a Mária Magdolna-templom mellett toronyórát figyelt meg, „csengő-bongó haranggal”, ezt a drága órát feltehetően még szintén Buda első, 1526. évi török megszállása előtt állították fel. A Mohács előtti oklevelekben már néhány magánkézben lévő órát is megemlítenek.
- 2 A XVI–XVII. században terjedt el Magyarországon a társadalom felső rétegeiben az immár az egyes emberek tulajdonában lévő időmérő szerkezet: a zsebóra és az asztali óra. A főurak leltáraiban ekkor már mind az asztali, mind a zsebórákat megtaláljuk, ez utóbbiakat azonban a nők nem a zsebükben hordták (hiszen a szoknyákon nem volt zseb), hanem ezeket mint „nyakbavető órákat” a nyakukba akasztották. Sok városnak és sok főúrnak ekkor már külön órás mestere volt, míg mások kénytelenek voltak a kastélyukból valamelyik városba küldeni az elromlott órákat, mint Lónyay Anna, aki 1662-ben egy ismerős gróftól kért meg, hogy mivel „bontakozás vagyok benne”, javíttassa meg az óráját a városi órás mesterral.

Az órák a korábbinál jobban felosztották az időt, és ezért az idő értékesebb volt, mint a korábbi századokban, amikor a tagolatlan időben az órák összeolvadtak. 1594-ben Thurzó György sietve írt a feleségének, mert igen sok dolga volt, „azt a kevés időt is, amíg ezt a levelet írtam, csak alig kaphatám” – írja a nagy vagyonú főúr, akinek várában több óra is volt: Thurzó György mérni is, megbecsülni is tudta az időt. [...]
- 3 A parasztok, iparosok, szolgák nem engedhették meg maguknak azt a luxust, hogy saját órájuk legyen. Ha azonban a vár vagy a templom tornyán volt óra, akkor tudtak ahhoz igazodni, le tudták olvasni a számlapról az időt. Esterházy Miklós nádor 1640-ben meghagyta a semptei várnagyának, hogy „az órát meglássa, hogy mindenkor jól járjon, hogy a vigyázók és a többi cselédünk hozzá tudjanak tartozni”. A várbeli szolgálatot akkor is időre kellett teljesíteni, ha valakinek nem volt órája. Sopron vármegyében 1693-ban az uradalom azért indított pert a lózsi jobbágyok ellen, mert bár megparancsolták nekik, hogy hajnaltól tizenkét órát robotoljanak, ők csak négy óra hosszat dolgoztak. Korábban bizonyára óra nélkül határozták volna meg a robot idejét, például úgy rendelkezett volna a tisztartó, hogy a munka az esti harangszóig tart, vagy pedig addig, amíg be nem hajtják a teheneket. A fejlett Sopron vármegyében azonban a XVII. század végén már a jobbágyok is hozzászórtak ahhoz, hogy óra szerint mérjék az időt, még akkor is, ha kint a mezőn nem látták órát.
- 4 Sokáig együtt élt a régi, hagyományos, bizonytalan körvonalú időfogalom az új, a napot mechanikusan egyforma hosszú órákra osztó mentalitással. A XVIII. századi perekben vallomást tevő falusi tanúk hol arról szóltak, hogy valami „délután két óra tájban” történt, hol pedig a gyertyagyújtással, esti imával, a nyáj hazatérével határozták meg, hogy egy gyilkosság pontosan mikor

történt. Az óra fogalma azonban a falusi lakosság tudatában is mindjobban jelen volt, ahol toronyóra híján nem tudták mérni az időt. Ezt az ellentmondást a legjobban alighanem egy vad dorbézolás kapcsán érthetjük meg, amelyet 1774-ben a Gömör megyei Alsószuha kocsmajában rendeztek, itt egy vasárnap együtt táncoltak a parasztok és a köztük élő kisnemesek. A vármegye ki akarta nyomoztatni, hogy a heves vérű ifjak hány óráig ropták a táncot az úr napján, de a helybeliek csak annyit tudtak mondani, hogy a tánc „tehénfejéskor” kezdődött. Végül egy 18 éves helybéli kisnemes, nem minden öntudat nélkül, kijelentette a szolgabírárnak, hogy ebben a faluban nincsen óra, és ezért nem tudja, hogy hány óráig táncoltak, de mivel ő Sárospatakon járt iskolába, „sajdít valamit az órákhoz”, és ezért úgy gondolja, hogy este hat órától kezdve másfél órán át zajlott a multság. Aki a városban megszokta, hogy fejében órákra bontsa a napot, az falun is így határozta meg az időt, még akkor is, ha már jó ideje nem látott valóságos órát. [...]

- 5 Az órák azonban a kora újkorban még igen drágák voltak. Egy-egy falióra áráért, mintegy 40 forintért, már egy falusi házat lehetett venni a XVII. században. Ezért az óra használata egyike lett a társadalmi válaszfalaknak: a gazdagok elővették a saját zsebórájukat, a szegények azonban csak a toronyóra vagy a nap járása szerint oszthatták be az idejüket.

Forrás: *Magyar Művelődéstörténet*, szerk. Kósa László, Osiris Kiadó, Budapest, 2006, 205–207.

1. Az óra milyen fajtái terjedtek el legkorábban a társadalom felső rétegeiben?

.....

.....

2. Melyik évben szállta meg a török először Budát?

.....

3. Miért indított pert az uradalom 1693-ban a lózsi jobbágyok ellen? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! (3)

- A Azért, mert a jobbágyok még nem ismerték az órát.
- B Azért, mert a jobbágyok kevesebbet dolgoztak, mint amennyire utasították őket.
- C Azért, mert a jobbágyok a kiszabott 12 óránál 4 órával kevesebbet dolgoztak.
- D Azért, mert a jobbágyok hajnaltól csak déli 12 óráig robotoltak, pedig délután 4 óráig kellett volna dolgozniuk.

4. Hogyan érzékelteti a szerző a mintegy 40 forintba kerülő faliórák kora újkori értékét?

.....

.....

5. Satírozd be a helyes állítás betűjelét! (1)

- A A kora újkorban éjszakánként a városokban nagyobb sötétség uralkodott, mint a falvakban.
- B A kora újkorban a parasztok korán keltek, és későn tértek nyugovóra.
- C A kora újkori és a mai Európa képe éjszaka feltűnőbb különbséget mutat, mint nappal.
- D A kora újkorban korábban sötétedett, mint manapság.

6. Milyen szavakkal fejezte ki Lónyay Anna, hogy elromlott az órája?

.....

7. Hogyan beszélt a szolgabírákkal a 18 éves alsószuhai kisnemes? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! (4)

- A öntudatosan
- B nem öntudatosan
- C minden öntudatosságot nélkülözve
- D öntudatlanul

8. Minek köszönhető az időfogalom lassú átalakulása? (1)

- A Annak, hogy egyre több óra jelent meg Magyarországon.
- B Annak, hogy a korábbi órák helyett mind több ketyegő órát kezdtek használni.
- C Annak, hogy a korábban kevésbé látható helyen álló órákat felhelyezték a templomtornyokba.
- D Hans Dernschwam megfigyeléseinek.

9. A szöveg több helyen is említ olyan mindennapos eseményeket, amelyek segítettek az óra nélküli időmeghatározásban. Ilyen volt például az esti harangszó is. Írj ki két másik példát a szövegből!

.....

10. Fogalmazd meg a szöveg alapján saját szavaiddal, milyen hatással volt az óra elterjedése az idő értékére! (2)

.....

.....

Az alábbi tájékoztatót egy cég állította össze a vásárlói számára kibocsátott jótállási jegyről. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

KEDVES VÁSÁRLÓINK FIGYELMÉBE AJÁNLJUK AZ ALÁBBIKAT A JÓTÁLLÁSI JEGY ÉRVÉNYESSÉGÉT ILLETŐEN.

Az eladótól követelje meg a vásárlás napjának feltüntetését az eladó szerv részére előírt rovatban és a javítási szelvényeken! Elvesztett jótállási jegyet a jótállást vállaló csak az eladás napjának hitelt érdemlő igazolása: (dátummal és bélyegzővel ellátott) számla vagy eladási jegyzék esetén pótol.

KEDVES VEVŐINKNEK E JÓTÁLLÁSI JEGY ALAPJÁN A KÖVETKEZŐK SZERINT VÁLLALUNK JÓTÁLLÁSI KÖTELEZETTSÉGET:

JÓTÁLLÁSI JEGY ÉRVÉNYESSÉGE: a jótállási jegy csak a számlával együtt érvényes.

A jótállási jegyen a vevő által történt bármely szabálytalan javítás, törlés vagy átírás, valótlan adatok bejegyzése a jótállási jegy érvénytelenségét vonja maga után. Mentessük a jótállási kötelezettség alól, ha mi, vagy az általunk jótállási javítások elvégzésével megbízott szerviz bizonyítja, hogy az átadás után a meghibásodás a következő okok miatt keletkezett, illetve következett be: rendellenes használat; szakszerűtlen kezelés; idegen, illetve szakszerűtlen beavatkozás; helytelen tárolás; elemi kár; a gyártó hibáján kívül álló ok következménye eseteiben (pl. tisztítás).

A szabálytalan használat elkerülése céljából, kérjük, tanulmányozza át a készülékhez mellékelt használati utasítást. Kérjük, tartsa be a használati utasításban felsorolt – szállítással, bekapcsolással, a készülék kezelésével kapcsolatos – fontosabb tudnivalókat. Ezek be nem tartása esetén a készülékért jótállást nem vállalunk. A jótállási igényt a 49/2003. (VII. 30.) GKM rendelet szerint intézzük.

A FOGYASZTÓ JOGA ÉS KÖTELEZETTSÉGE:

- a fogyasztó a jótállási jegyen feltüntetett szerviznél teheti meg a hiba bejelentését,
- a fogyasztó a jótállási jegyen feltüntetett szerviznél, illetve vidéki vásárlók esetén a vásárlási helyen teheti meg a hiba bejelentését.

A termék kijavítása esetén a jótállási időtartam meghosszabbodik a hiba közlésétől kezdve azzal az idővel, amely alatt a vásárló a terméket rendeltetésszerűen nem használhatta.

A TERMÉK CSERÉJÉT LEHET KÉRNI:

ha a termék garanciaideje alatt

- a vásárlástól számított 3 munkanapon belül meghibásodik,
- valamilyen oknál fogva nem javítható,
- javítás után nem válik használhatóvá,
- a javítási időtartam 30 napnál hosszabb.

A vevő kívánságára azonos típusú új termékre kell kicserélni, vagy ha erre nincs mód, a termék vételárát vissza kell téríteni.

A vásárlót a Polgári Törvényről szóló 1959. évi IV. tv. 306–308. paragrafusában és a 151/2003. (IX. 22.) kormányrendeletben meghatározott jogok illetik meg. Jelen jótállás a fogyasztó más törvényekből eredő jogait nem érinti.

**KÉRJÜK, HOGY MEGHIBÁSODÁS ESETÉN EZT A JÓTÁLLÁSI JEGYET A KÉSZÜLÉKKEL EGYÜTT
JUTTASSA EL A SZERVIZBE! A HASZNÁLATI ÚTMUTATÓT ŐRIZZE MEG!**

1. Mi történik, ha a jótállási jegyen átírod a vásárlás dátumát?

.....

2. Amennyiben hétfőn vásároltad az árut, és hazaérve azt tapasztalod, hogy meghibásodott, mely napon cseréltetheted ki utoljára?

A Szerdán.

C Pénteken.

B Csütörtökön.

D Nem cseréltethető ki, csak ha nem javítható meg.

3. Mi a különbség a rendellenes használat és a szakszerűtlen kezelés között? Véleményed példák felsorolásával fejtsd ki!

Rendellenes használat:

.....

Szakszerűtlen kezelés:

.....

4. Melyik a kakukktojás? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! Válaszodat indokold is!

A Meghibásodás ütögetéstől.

C Meghibásodás árvízttől.

B Meghibásodás helytelen tárolástól.

D Meghibásodás az áru szétszerelésétől.

Indoklás:

.....

5. Milyen esetben adható vissza a termék vételára? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A Ha a vevő a vásárlástól számított 3 munkanapon belül meggondolja magát.

B Ha a termék a vásárlástól számított 3 munkanapon belül meghibásodik.

C Ha termék cseréjét lehetne kérni, de nem tudják azonos típusú, új termékre kicserélni.

D A vételár visszatérítésére nincs mód.

6. A felsoroltak közül melyik NEM idegen, illetve szakszerűtlen beavatkozás? Satírozd be a megfelelő válasz betűjelét!

- A A termék javítása otthon.
- B A termék javíttatása egy szervizben.
- C A termék javíttatása a jótálláson megadott szervizben.
- D A termék javíttatása az ezermesternél.

7. Amennyiben a terméket Piliscsabán vásároltad, be kell-e utaznod Budapestre, a megadott szervizbe, ahhoz, hogy megjavíttasd? Válaszodat indokold is!

.....

.....

8. Amennyiben a jótállás egy évre szól, és az áru meghibásodik hat hónap múlva, javítása pedig két hétig tart, akkor mennyi ideig lesz még érvényes a jótállás? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az áru meghibásodásától fél évig.
- B A megjavított áru visszakapásától fél évig.
- C A megjavított áru visszakapásától újabb egy évig.
- D A javítással a jótállás megszűnik.

9. Milyen okokból emeltek ki a szövegben csupa nagybetűvel bizonyos részeket? Satírozd be a megfelelő válasz betűjelét!

- A Fontosságuk miatt.
- B Címszerűségük miatt.
- C Részben fontosságuk, részben címszerűségük miatt.
- D Véletlenszerűen.

11. A hamisító becsülete

Az alábbiakban a Meghökkenő történetek régmúlt időkől című könyvből idézünk egy részletet. Olvasd el, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Lothar Malskat egészen sajátos módon „restaurálta” a lübecki Mária-templom freskóit...

Bögték a szirénák, robbanó- és gyújtóbombák végezték recsegve-ropogva romboló munkájukat, és félelmetesen cikázó villámok világították meg Lübeck fölött az eget. A brit légierő a szőnyegbombázás taktikáját „próbálta ki” 1942. március 29-ének éjszakáján – a Coventry ellen intézett német támadás megtorlásaképpen.

Lübeck történelmi belvárosának közel egyötöde véglegesen megsemmisült. Éjjel negyed három körül az óváros lángtengerhez vált hasonlatossá, amelyből a Mária-templom tornyai lobogó fáklyaként emelkedtek ki. A rettenetes hőség hatására Isten házának belsejében a falakról több évszázados átfestések pattogzottak le. E festékrétegek alatt a lübeckiek legnagyobb meglepetésére finom kidolgozású, a templom építésének korából való freskók váltak láthatóvá. Még a háború idején ideiglenes tető került a romok fölé, és már 1947-ben, a háború utáni nehéz időkben hozzáfogtak a Mária-templom (Marienkirche) újjáépítéséhez.

1948 júliusának derekán Dietrich Fey restaurátort bízták meg a freskók helyreállításával. Munkatársa Lothar Malskat volt. A templom fennállásának hétszáz éves évfordulójára az épület belseje soha nem látott pompában ragyogott. Az 1951. augusztus 31-től szeptember 2-ig tartó ünnepi hétvégére a szövetségi köztársaság egész területéről érkeztek a kiválóságok, köztük Konrad Adenauer kancellár is. A szakemberek elragadtatással beszéltek a freskókról, amelyek vörös, zöld és okker színben ragyogtak a hosszajó és a kórus falain. „Kiemelkedő művészettörténelmi szenzációt” jelentett az a kórusban látható huszonegy alak, amelyet csak a restaurálás alatt fedeztek fel. A szakértők által a 13. századra datált mű egyik részletét, az Angyali üdvözlét jelenetét motívumként egy jóléti célokat szolgáló pót-díjas bélyegen is felhasználták, amelyet aztán négy millió példányban adtak ki. Mint utóbb kiderült, a posta ezzel valójában egy 20. századi művet tisztelt meg.

A hamisítók első húzása

A Fey–Malskat képhamisító páros pályafutása már jóval korábban, 1938–40-ben, a schleswigi dóm képeinek restaurálásával kezdődött. Itt az volt a feladatuk, hogy feltárják az 1888-ban August Olverst által átfestett kora gótikus falfestményeket. Csakhogy olyan durván és oly csekély hozzáértéssel láttak munkához, hogy az eredeti képek súlyos károk szenvedtek. Jó hírnevük megőrzése érdekében ezért Malskat középkori stílusban festett képeket a vakolatra, amelyeket aztán közösen antikoltak. Rokonok, ismerősök, de még a filmszínésznő Hansi Knoteck is szolgáltak modellként az arcokhoz. A csalásra nem derült fény: a megbízók és a művészettörténészek elragadtatása határtalan volt. 1945 őszén a norvégiai katonaszolgálatból hazatért Malskat ismét találkozott Feyjal. Befogtak a hamisított műkincsek kereskedelmébe a feketepiacon.

A félreismert zseni

A tevékeny páros szélhámosságaira csak akkor derült fény, amikor Malskat kezdte úgy érezni, hogy művészként nem ismerik el kellő mértékben. Miközben Fey a lübecki Mária-templom restaurálásáért számos elismerésben részesült, igazi alkotójukat figyelemre sem méltatták.

Ezt a gyalázatot Malskat nem tudta elviselni. Felszólította cimboráját, Feyt, valamint annak megbízóját, Werner Göbel egyházi főtanácsost, hogy mutassák be a nagyvilágnak is az igazi zsenit. Utóvégre ő volt az, aki a huszonegy alakot a kórus legfelső traktusában saját kezűleg felvitte a szürke vakolatra, majd drótkéfével és mészkeporos tasakkal megadta neki a patinát. Bizonyításképpen még fényképet is mutatott, amely az üres, frissen vakolt fal előtt ábrázolja őt. Csakhogy a két másik ember

nem adta be a derekát. Így aztán Malskat a tömegtájékoztatót is bevonta, s az ügy nyilvánosságra került. Mindamelllett az igazságszolgáltatás gépezete csak akkor lendült mozgásba, amikor Malskat 1952. október 6-án Fey és önmaga ellen a lübecki ügyészségen büntetőfeljelentést tett.

Tizenöt hónapi nyomozás után, 1954. augusztus 10-én kezdődött a per. Malskatot végül is elismerték a maga területén – zseniális hamisítóként.

Forrás: Irmela ARNSPERGER – Peter GÖBEL, *A hamisító becsülete. Meghökkentő történetek régmúlt időkől*, Rieder's Digest Kiadó, Budapest, 2006.

1. Mi az oka annak, hogy a dőlt betűvel szedett alcímben idézőjelbe tették a restaurál szót? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Így akarták kiemelni, hogy „kiemelkedő művészettörténeti szenzációról” van szó.
- B Így érzékeltették, hogy valójában nem restaurálásról van szó.
- C A restaurál idegen szó, ezért tették idézőjelbe.
- D Az idézőjelekkel azt fejezték ki, hogy Malskat nem egyedül restaurálta a freskókat.

2. Minek „köszönhető”, hogy előkerültek a Mária-templom építéskor festett freskók? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A brit légierő szőnyegbombázásának.
- B Dietrich Fey restaurátor munkájának.
- C Dietrich Fey és Lothar Malskat restaurátorok munkájának.
- D A templom fennállásának hétszáz éves évfordulójára való készülődésnek.

3. Döntsd el, hogy melyik IGAZ, melyik LEHET, HOGY IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

Ha Malskat nem leplezi le magát, sohasem derül fény a hamisításra.

 I

 Lehet, hogy igaz

 H

Drótkefe és mészkeporos tasak segített a hamisítványokat patinássá tenni.

 I

 Lehet, hogy igaz

 H

A két restaurátor hamis műkincsek kereskedelmével is foglalkozott.

 I

 Lehet, hogy igaz

 H

Fey egyetértett társával, amikor az nyilvánosságra akarta hozni tehetségét.

 I

 Lehet, hogy igaz

 H

4. Mi volt a két festő első hamisításának oka? Helyesen cselekedtek? Válaszodat indokold is!

.....

.....

.....

.....

5. A két festő tevékenységét nem időrendben ismerjük meg. Mit gondolsz, mi lehet ennek az oka?

.....

.....

6. Számozással állítsd időrendbe az eseményeket!

- _____ August Olverst átfesti a schleswigi dóm kora gótikus falfestményeit.
- _____ A Fey–Malskat-páros restaurálja a schleswigi dóm képeit.
- _____ A hamisított mű Angyali üdvözlés jelenete postabélyegen jelenik meg.
- _____ A Mária-templom megépítése.
- _____ Malskat katonai szolgálatot teljesít Norvégiában.
- _____ A Mária-templom fennállásának hétszáz éves évfordulója.
- _____ A Fey–Malskat-páros restaurálja a Mária-templom freskóit.
- _____ A Fey–Malskat-páros hamisított műkincsekkel való kereskedésbe fog.

7. Mikor készült képeket tett fel a posta a jóléti célokat szolgáló bélyegre? A legpontosabb választ betűjelét satírozd be!

- A** 1200-as évek
- B** 13. század közepe
- C** 1900-as évek közepe
- D** 20. század

8. Milyen azonosságot és milyen különbséget fedezel fel a két festő személyiségében?

.....

.....

.....

9. Miért nem kételkedtek a szakemberek a schleswigi dóm freskóinak eredetiségében?

.....

.....

10. Jónak tartod-e a harmadik rész címét? Miért? Bárhogy döntöttél is, adj egy új címet ennek a résznek!

.....

.....

.....

11. Te vállaltad volna a börtönbüntetést azért, hogy a tehetségedre fény derüljön?
Válaszodat indokold is!

.....

.....

M. Hauttmann: Lübeck, a városháza és a Marienkirche, 1880 körül

12. Víz alatti régészet

Az alábbiakban Norah Moloney Régészet című könyvéből idézünk egy részletet a víz alatti ásatásról. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

A víz alatti ásatás a modern régészet virágzó ágazata. Az utóbbi ötven évben olyan fejlődésen mentek át a búvárfelszerelések, hogy a régészek már viszonylag könnyen hozzáférnek sokféle víz alatti lelőhelyhez – például vízzel elöntött egykori tóparti településekhez, ősi kutakhoz és forrásokhoz, kikötőkhöz és hajócsatornákhöz.

A legkorábbi víz alatti kutatások közé tartozott az, amelyet svájci tudósok végeztek több mint száz éve. Egyszer, amikor a Genfi-tó szintje szokatlanul alacsony volt, házak tartócölöpjei bukkantak a felszínre. Az ásatások során megtalálták egy neolitikus tóparti falu maradványait – a település a tó növekvő vízszintjének áldozata lett.

A 19. század elején angol búvárok abból éltek, hogy felkutatták a Portsmouth körüli zavaros vizekben nyugvó hajóroncsokat. Ezeket a korai víz alatti felderítéseket elég kezdetleges búvárharangokban, -ruhákban, -sisakokban végezték.

De minek a víz alá menni, amikor oly sok szárazföldi lelőhely vár feltárára? A szárazföldi ásatás ugyan költséges dolog, de a víz alatti ásatás még sokkal többbe kerül, ráadásul sokkal összetettebb munka. A víz alatti kutatások eredménye azonban igazolja az idő- és költségfordítást. Az elsüllyedt hajók tanulmányozásából sok mindent megtudhatunk arról, hogyan fejlődött a hajóépítés a fatörzsből kivált őskori kenutól a 16. századi óriási hadihajókig és még tovább. A hajóroncsok feltárása nyomán rengeteg új ismeretet szerezhettünk arról, mi jellemezte a kereskedelmi útvonalakat a bronzkorban, több mint 3500 éve, és később, a görög, a római időkben vagy a középkorban. A víz alatt jól megőrződő szerves anyagok – mint a cserzett bőr, az élelmiszer, a textíliák és a fa – olyasmiről adhatnak felvilágosítást, amit a szárazföldi helyeken egyáltalán nem vizsgálhatunk. Mint minden hirtelen természeti katasztrófa, a hajtörés is lehetővé teszi, hogy szemügyre vegyük az életet a múlt egy konkrét pillanatában.

Víz alatti lelőhelyek felfedezése

A lelőhelyeket gyakran halászok találják meg, amikor hajójuk fennakad valamilyen víz alatti tárgyban. Sok földközi-tengeri lelőhelyre a szivacsot kereső búvárok bukkantak rá. Másokról a kikötők kotrásakor szerzünk tudomást.

A felmérő technikák, például a légi felmérés vagy a felszín alatti érzékelés szárazföldön használatos módszerei szintén alkalmazhatók víz alatt.

A víz alatti régészet módszerei

A rossz látási viszonyok, a hideg, az árapály és a mélység okozta problémák nagyon megnehezítik a víz alatti ásatást. Ezért szükség lehet arra, hogy a lelőhely fölött kiszolgálóhajó horgonyozzon. Megfelelő felszereléssel a búvárok viszonylag sokáig dolgozhatnak víz alatt. A felszínre azonban csak fokozatosan térhetnek vissza, hogy szervezetük alkalmazkodjék a csökkenő nyomáshoz. Gyakran a kiszolgálóhajó dekompresziós kamrájában is töltenek némi időt.

Sok szárazföldi módszert víz alatti használatra is átvettek. A négyzetháló segít a lelőhely lerajzolásában, feltérképezésében, a tárgyak helyének megjelölésében, a tájékozódásban. A háló kábeleit azonban súllyal rögzíteni kell, nehogy elmozduljanak a vízben. A jegyzetelést, a rajzolást, a térképezést, a fotózást víz alatt is használható eszközökkel kell végezni. Többféle berendezést használnak a tárgyak és az üledék mozgatására: a tárgyakat kosárba helyezik, azt pedig léggömb emeli felszínre, ugyanakkor a törmeléket és az üledéket vákuumcsővel szívják fel. A nehéz tárgyak víz alatt könnyebbek, s így néha a bűvár is fel tudja vinni őket a hajóra. Az ásatási eredmények feldolgozása már a kutatóhajó fedélzetén megkezdődik, és a szárazföldi laboratóriumban folytatódik.

Forrás: Norah MOLONEY, *Régészet*, Holló és Társa Könyvkiadó, Kaposvár, 1997.

1. Tudjuk, hogy az olvasott szöveg 1997-ben jelent meg. Mi az, amit ezért kicsit át kell értékelnünk?

.....

.....

2. Hogyan derülhet fény egy víz alatti lelőhelyre? Sorolj fel három lehetőséget!

1.
2.
3.

3. Döntsd el, hogy melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül! Karikázd be a megfelelő betűjelet!

	Igaz	Hamis
A víz alatti ásatás többbe kerül, mint a szárazföldi.	☐ I	☐ H
A Genfi-tó alatt egy neolitikus tóparti falu maradványaira leltek.	☐ I	☐ H
A neolitikus falut a Genfi-tó kiszáradásakor fedezték fel.	☐ I	☐ H
A Genfi-tónál végzett feltárás a legkorábbi víz alatti kutatások egyike.	☐ I	☐ H
A 19. században a bűvároknak sokkal nehezebb dolguk volt, mint ma.	☐ I	☐ H
A 19. században még a bűvárharangot sem ismerték.	☐ I	☐ H
A Portsmouth körüli vizekben hajóroncsokat derítettek fel.	☐ I	☐ H
A 16. században óriás hadihajókat találtak egy víz alatti ásatásnál.	☐ I	☐ H

4. Miért lehet szükség kiszolgálóhajóra az ásatásnál? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! (Több helyes válasz is lehet.)

- A Mert a víz alatti körülmények megnehezítik a kutatást.
- B Mert a bűvárok a modern felszerelésekkel sokáig lehetnek a felszín alatt.
- C Mert a hajó fennakadhat valamilyen víz alatti tárgyban.
- D Mert szükség lehet a hajón lévő dekompresziós kamrára.

5. A felsoroltak közül mi nem nehezíti a víz alatti ásatást? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A az árapály
- B a mélység
- C a meleg
- D a rossz látási viszonyok

6. Miért érdemes költeni a víz alatti ásatásokra?

.....

.....

.....

7. Egy víz alatti régész szemével nézve mi a közös a felsorolt anyagokban?
cserzett bőr, textíliák, fa, élelmiszer

.....

.....

8. Melyik a kakukktójás? Válaszodat indokold is!

- A négyzetháló készítése a tájékozódáshoz
- B tárgyak felemelése léggömbbel
- C jegyzetelés
- D fotózás

Indoklás:

.....

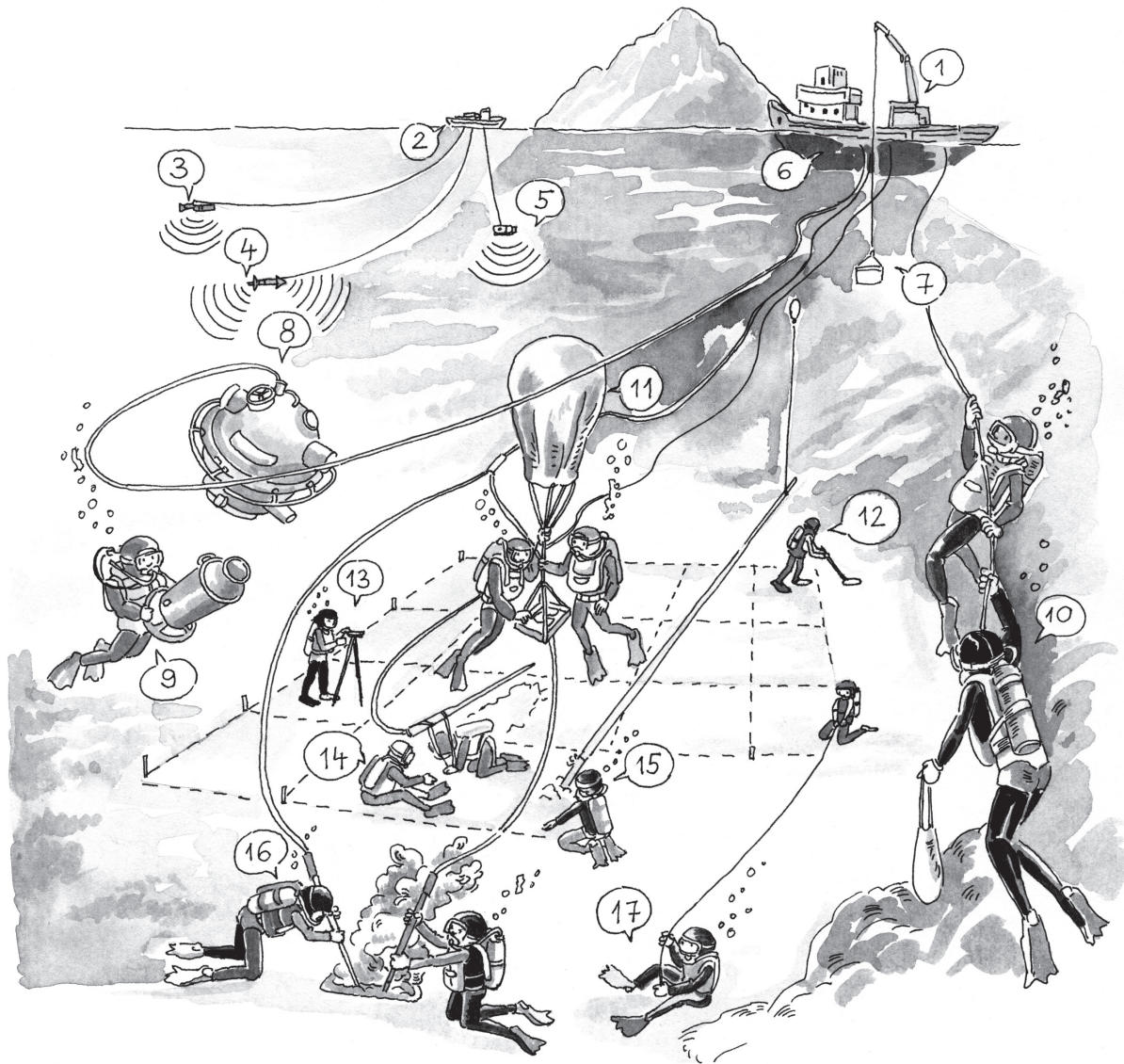
9. Miért szükséges, hogy a búvárok csak fokozatosan térjenek vissza a felszínre?

- A Mert a hosszú utat fárasztó lenne pihenés nélkül megtenniük.
- B Mert a szervezetük csak így tud alkalmazkodni a nyomásváltozáshoz.
- C Mert a rossz látási viszonyok megnehezítik az emelkedést.
- D Mert az árapály miatt óvatossá kell lenniük.

10.

Írd be az ábrajegyzék megfelelő helyére a következő meghatározásokat!

- A tárgyak felemelésére szolgáló léggömb
 B a négyzetháló kijelölése
 C búvár víz alatti robogóval
 D csörlő a nehéz terhek fölvonására

- 1–2. felszíni vízi járművekről figyelik az ásatási munkát, a hajón van hálóhely, rádiófülke, raktár, munkaterület és dekompressziós kamra
 3–6. a tengerfenék elektronikus letapogatására szolgáló eszközök
 7.
 8. távirányítású búvárgömb videokamerával
 9.

10. búvárok kötélen visszatérnek a felszínre
 11.
 12. fémdetektorral derítik fel a lelőhely peremét
 13. az aljzat felmérése
 14–15. víz alatti kotró és az üledéket felszívó cső
 16. a tengerfenék szondázása vízi lándzsával
 17.

13. Kemencés pizza

Olvasd el a Kemencés Pizza rendelési útmutatóját, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Kemencés Pizza rendelési útmutató

Kedves Látogatónk!

Ezen az oldalon segítséget kívánunk nyújtani az ételrendeléshez.

1. Első rendelés előtt

Rendszerünkben csak regisztrált felhasználók rendelhetnek, ezért ha még nem regisztráltad magad, kattints az „Új felhasználó” menüpontra, és töltsd ki regisztrációs lapunkat.¹

2. Figyelem!

Fontos, hogy a regisztrációnál létező e-mail-címet és telefonszámot adj meg!

A regisztrációs lap kitöltése után regisztrációs kódot küldünk e-mail-címedre, melyet az első bejelentkezés után be kell írnod az erre szolgáló mezőbe.

3. Ételrendelés

Bejelentkezés után a Rendelés menüpont alatt találsz meg rendelési étlapunkat.

Az egyes ételek nevére kattintva az étel a kosaradba kerül. Tetszőleges mennyiségű ételt választhatsz, és az egyes ételek mennyiségét növelheted, illetve csökkentheted.

4. Pizzarendelés

A Kemencés Pizza a lehető legszélesebb választékot szeretné nyújtani neked pizzáiból, ezért számtalan variációs lehetőséget kínálunk: nálunk a tészta fajtáját, a feltétek fajtáját, mennyiségét ízlésed szerint variálhatod.

1. lépés: Pizzatészta kiválasztása: itt eldöntheted, hogy milyen tésztával készült pizzát szeretnél.

2. lépés: A pizza méretének kiválasztása.

3. lépés: „Hagyományos pizza” vagy „Saját pizza” kiválasztása: a harmadik lépésben választhatsz a hagyományos pizzák közül (szalámis stb.), vagy dönthetsz úgy, hogy összeállítod saját pizzádat. Saját pizza összeállítása esetén minden, konyhánkban megtalálható pizzafeltét közül válogathatsz, és tetszőleg mennyiségű feltétet kérhetsz.

4. lépés: Pizza összeállítása és kosárba tétele.

Hagyományos pizza választása esetén lehetőség van arra, hogy a pizzán található feltétek közül levedd azt, amelyiket nem szereted, vagy további feltéteket válassz a pizzára az eddigieken kívül.

Saját pizza: választhatsz a felsorolt feltétek közül a legördülő menüből.

Ha készen vagy a pizzád összeállításával, tedd a kosaradba.

5. lépés: Megrendelés.

Ha elégedett vagy kosarad tartalmával, a kosár alatt található „Megrendelés” gombra kattintva néhány további adat (szállítási cím, fizetési mód) megadása után elküldheted megrendelésedet nekünk.

5. TIPP! Rendelésedet későbbre is kérheted!

Ha későbbre szeretnél rendelni, itt megadhatod azt az időpontot, amikor az étel érkezését várod.

Ha minden adatot megadtál, az „Elküld” gombra kattintva küldheted el megrendelésedet. Reméljük, útmutatónkkal segítettük a Kemencés Pizza honlapjának használatát.

Forrás: www.pizzahut.hu

¹ Itt kell majd megadnod a neved, címed, telefonszámod és az e-mail-címed.

1. Húzd alá a szövegben azt a két mondatot, amelyek megfogalmazzák a szöveg célját!

2. Miért fontos, hogy valós telefonszámot és e-mail-címet adjunk meg?

Telefonszám:

E-mail-cím:

3. Juli szerint, ha egy ételből többet is szeretnék rendelni, akkor több rendelést kell leadnom. Egyetértesz Julival? Válaszodat a szöveg alapján indokold!

.....

4. Számozással állítsd időrendbe a lépéseket!

- _____ Tészta és méret kiválasztása
- _____ Regisztráció
- _____ Megrendelés
- _____ Hagyományos vagy saját pizza kiválasztása
- _____ Bejelentkezés
- _____ Kosár

5. Hogyan állíthatod össze a saját pizzádat? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A meglévő pizzákból kiválaszthatod azt, amelyik a legszimpatikusabb.
- B** Kiválaszthatod, hányféle és milyen feltétet szeretnél.
- C** Magad választhatod meg a pizza méretét és a tészta fajtáját.
- D** Megmondhatod, melyik időpontra szeretnéd megrendelni.

6. Ha egy előre összeállított pizzát szeretnél rendelni, melyik menüpontot kell választanod a 3. lépésben?

.....

7. Mi a teendő a regisztrációs kóddal? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az első belépés alkalmával be kell írni a megfelelő mezőbe.
- B Az első rendeléskor be kell diktálni az ügyfélszolgálaton.
- C Meg kell őrizni, mert ez igazolja a regisztrációt.
- D Mindig be kell írni, ha be szeretnék jelentkezni az oldalra.

8. Miről nem dönthetsz a pizzával kapcsolatban? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A pizza formájáról.
- B A pizza feltéteiről.
- C A pizza méretéről.
- D A pizza tésztájáról.

9. Az alábbi válaszlehetőségek közül melyik jellemzi leginkább a szöveg stílusát, megfogalmazását? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A hivatalos
- B humoros
- C közvetlen
- D tudományos

10. Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A 4. pont...

- A bemutatja a rendelés menetét.
- B leírja a regisztráció módját.
- C összegzi a rendelés nehézségeit.
- D részletezi a rendelés előnyeit.

11. Miért írták a 2. pontot vastag betűkkel? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Mert csak ez a bekezdés szól a regisztrációról.
- B Mert így jobban elkülönülnek a bekezdések.
- C Mert így sokkal látványosabb a szöveg.
- D Mert nagyon fontos információkat tartalmaz.

Olvasd el Frances Hodgson Burnett A padlásszoba kis hercegnője című regényének alábbi részleteit, majd válaszolj a kérdésekre!

Átment a járdán, s nedves lábát épp az üzlet küszöbére tette, amikor valami megállásra kényszerítette. Egy kislányt pillantott meg, aki még nála is szájalmasabb látványt nyújtott. Az egész csöppség csak egy halom rongy volt, melyből két meztelen, vörös, sáros kis lábszár kandikált ki. A rongyhalmaz tetején borzas fej ült. Arca piszkos volt s beesett, nagy szeméből szinte sírt az éhség.

Sara egyszerre részvétellel telt el iránta.

„Ez valami elhagyott kis lélek – mondta magában kis sóhajjal –, aki még nálam is éhesebb.”

A lányka rámeresztette a szemét, s félrehúzódott, hogy helyet adjon. Megszokta, hogy neki mindig félre kell állni.

Sara a markában szorongatta ezüstpénzét.

– Éhes vagy? – kérdezte.

A lányka még odébb húzódott.

– Igen, éhes vagyok – mondta rekedt hangon. – Nagyon.

– Nem ebédeltél?

– Nem. Nem is reggeliztem, nem is vacsoráztam.

– Mióta?

– Nem tudom. Ma sehol sem adtak semmit. Pedig folyton kértem.

Csak rá kellett nézni, hogy az ember még éhesebb és még bágyadtabb legyen. De a szokott, furcsa kis gondolatok most is dolgoztak Sara fejében, s bár fáradság és éhség gyötörte, így szólt magában:

„Ha hercegnő vagyok... akkor azok, ha el is űzték őket a trónról, és szegénységbe kerültek, mindig megosztották a szegényekkel és éhezőkkel, amijük volt. Mindig. A kalács darabja egy penny. Ha hatost találtam volna, vehetnék hatot. Elég volna mind a kettőnknek. De négy penny is jobb, mint a semmi.”

– Várj egy percre – szólt a koldusgyermekhez, s belépett a boltba. Jó meleg volt odabenn, s nagyszerű szagok terjengtek. A pékné újabb halom meleg kalácsot tett ki a kirakatba.

– Kérem szépen – kezdte Sara –, nem a néni vesztett el négy pennyt, egy ezüst négypennyst? – Azal a pékné felé nyújtotta a pénzt.

A pékné először a pénzre, aztán Sarára, megviselt kis arcára s hajdani bőségről beszélő, kopott rongyaira pillantott.

– Ó, dehogy – mondta. – Te találtad?

– Igen, én. A csatornában.

– Tartsd csak meg – mondta a pékné. – Lehet, hogy ott hever már egy hete, s ki tudja, ki vesztette el. Azt ugyan már meg nem találod.

– Tudom – felelte Sara. – De, gondoltam, mégis jó lesz, ha megkérdem.

– No, ezt nem mindenki tette volna meg – szólt a pékné megütődve. – Venni akarsz valamit? – kérdezte, látva, hogy a kislány a kalácsok felé pislogat.

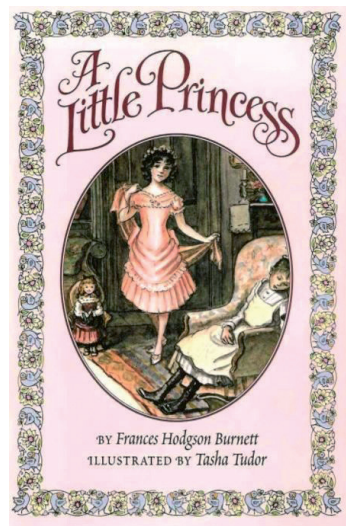
– Igen, kérek négy kalácsot – mondta Sara. – Azokból az egypennyesekből.

Az asszony a kirakathoz lépett, s néhány kalácsot zacskóba tett. Sara látta, hogy hatot.

– Csak négyet kértem – szólt közbe. – Csak négy pennym van.

– Ráadásnak adtam kettőt – mondta az asszony barátságos pillantással. – Majd megeszed azokat is. Nem vagy éhes?

Sara szemére mintha köd borult volna.

A regény egyik angol kiadásának borítója

– De igen – válaszolt. – Nagyon éhes vagyok, és igen köszönöm a jóságát. – Hozzá akarta még tenni: odakünn áll egy kisleány, aki még éhesebb, mint én. Ám épp ebben a pillanatban két-három vevő lépett sietősen az üzletbe, így Sara még egyszer köszönetet mondott, aztán kiment.

Az idegen kislány a boltba vezető lépcső mellett, a falnak húzódva álldogált. [...]

Sara kibontotta a zacskót, s kivett egy meleg kalácsot, amely a saját hideg kezét is átmelegítette kissé.

– Nézd – mondta, s a lányka kezébe nyomta –, ez jó meleg. Edd meg. Mindjárt nem leszel olyan éhes.

A gyermek meglepődve bámult rá, aztán farkasétvággal, mohón falni kezdett.

Forrás: Frances Hodgson BURNETT, *A padlásszoba kis hercegnője*, Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1989.

1. Melyik évszakban játszódhat a történet? Állításodat a szövegből vett idézetekkel támaszd alá!

.....

.....

.....

.....

.....

2. Mit gondolt Sara a kislányról, amikor ezt mondta magában róla: „elhagyott kis lélek”? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A A kislánynak nincs senkije.

C A kislány igazából nem is létezik.

B A kislány csak egy szellem.

D A kislány elkeveredett a tömegben.

3. „A lányka rámeresztette a szemét, s félrehúzódott, hogy helyet adjon. Megszokta, hogy neki mindig félre kell állni.” Magyarázd meg a kislány viselkedését! Miért állt félre?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Melyik napszakban játszódik a történet? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! Válaszodat indokold is!

A Reggel.

C Délután.

B Délelőtt.

D Éjszaka.

Indoklás:

.....

5.

Miből következtethetünk arra, hogy Sarának régebben jobban ment a sora? A szöveg alapján indokolj!

.....

.....

.....

.....

.....

6.

A szöveg alapján kérdezz! A kérdésszóra a bekarikázott válasz legyen a helyes válasz!

.....

.....

A Lopta.

C A kislánytól kapta.

B Találta.

D Megdolgozott érte.

7.

Min lepődött meg a pékné? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A Azon, hogy Sara milyen kopott ruhában van.

B Azon, hogy a koldusgyerek még Saránál is éhesebb.

C Azon, hogy Sara megkérdezte, nem ő veszítette-e el az ezüst négypennyst.

D Azon, hogy Sara adott egy kalácsot a koldusgyereknek.

8.

Csoportosítsd az alábbi fogalmakat aszerint, melyik szereplőhöz kapcsolhatók!

éhség, jószívűség, szegénység, mohóság, fösvénység, dőreség, önzetlenség, becsületesség

Sarához	Sarához is, és a péknéhez is	Egyikükhöz sem

9.

Döntsd el, hogy melyik IGAZ, melyik LEHET, HOGY IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

Sara alapján véve vidám természetű kislány.

I

Lehet,
hogy igaz

H

A pékné rájött, hogy Sara hercegnő.

I

Lehet,
hogy igaz

H

A péknének van egy Sarával egykorú leánya.

I

Lehet,
hogy igaz

H

A pékné két kalácsot adott Sarának ráadásnak.

I

Lehet,
hogy igaz

H

A koldus kislány legalább tízéves.

I

Lehet,
hogy igaz

H

A kislány már 3 napja nem evett semmit.

I

Lehet,
hogy igaz

H

Sara elfelejtette megköszönni a péknének a jóságát, amikor új vevők léptek az üzletbe.

I

Lehet,
hogy igaz

H

10.

Mit gondolsz, mi lett a maradék öt kalács sorsa? Válaszodat indokold is!

.....

.....

.....

.....

.....

11.

Adj más címet a szövegnek! Választásodat indokold is!

.....

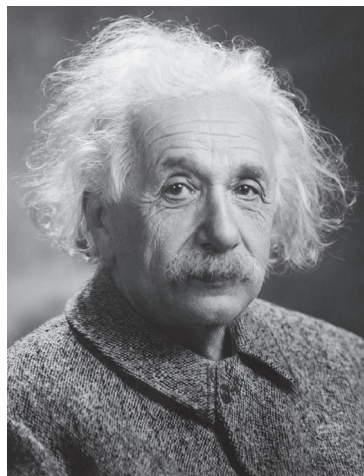
.....

.....

.....

.....

Az alábbi részletek Fiona MacDonald Albert Einstein című könyvéből származnak. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Einstein még csak nyolcéves volt, amikor 1887-ben két amerikai tudós, Morley és Michelson olyan kísérletsorozatba kezdett, mellyel megpróbálták pontosan meghatározni a fény sebességét, hogy egy fix viszonyítási állandót nyerjenek az egyes események időpontjának és a tárgyak térbeli távolságának a méréséhez. [...] valami stabil viszonyítási alapra feltétlenül szükség volt.

Morley és Michelson kísérletüket egy Maxwell nevű kortárs fizikus elméletére alapozták. Maxwell nézetei szerint a fény állandó sebességgel halad a világűrben az általa „éter”-nek nevezett láthatatlan közegben keletkező hullámok révén. Ő volt az első tudós, aki 1865-ben részletes magyarázatot próbált adni a fény keletkezéséről – és aki még azt is kiszámította, bár bizonyítani még nem tudta, hogy milyen sebességgel halad a fény.

Morley és Michelson elfogadta a feltételezést, hogy a világűrt az „éter” tölti ki, mivel ez az anyag mindenütt egyforma, így a fény egyenletes sebességgel halad rajta keresztül. A kérdés csak az volt, hogyan lehetne megmérni, hogy milyen gyorsan mozog a fény. Volt azonban Maxwell elméletével kapcsolatban egy másik tisztázatlan probléma is. A világűrt kitöltő éterben a keresztülhaladó Föld nem gerjeszt-e valamiféle „szelet”, amely felgyorsítja vagy lelassítja (mozgásirányától függően) a hozzánk érkező fénysugarakat?

Morleynak és Michelsonnak az az ötlete támadt, hogy tükrökkel visszavert fénysugarakat fognak vizsgálni: egyes tükrök arrafelé néznek majd, amerre – feltehetően – a Föld mozog az éteren keresztül, más tükrök pedig az ellenkező irányba, míg néhány további tükröt az oldalról érkező fénysugarak visszaverésére állítottak be. Így akarták azt megvizsgálni, hogy a különböző irányokban haladó fénysugarak milyen gyorsan mozognak. Úgy gondolták, ha majd összehasonlítják az adatokat, kiderül, hogy a fény sokkal gyorsabban halad az éteren keresztül, ha a Földdel megegyező irányba mozog, és sokkal lassabban, ha ellentétes irányból érkezik. Mindez a gyakorlatban meggyőzően bizonyítható volna Maxwell éterelméletének helyességét.

Váratlan eredmény

Az éterről szóló eredmény azonban hamisnak bizonyult. Morley és Michelson ugyanis azt tapasztalta, hogy a fény sebessége azonos, bármilyen irányból is érkezzenek a sugarak. A fizikusokat világszerte nagyon meglepte ez az eredmény, és nem tudtak rá megfelelő magyarázatot találni. Nem volt-e valami hiba a kísérletben? Vagy Morley és Michelson mérőeszközei romlottak volna el? Netán a fizika fennálló törvényei tényleg pontatlanok lennének? Senki sem tudta, hogy pontosan mit gondoljon erről.

A kísérlet következtében számos tanulmány jelent meg, tudományos művek egész sora próbálta újraértelmezni és kiegészíteni Maxwell éter- és fényhullámelméletét. Einstein még a zürichi Műszaki Főiskola hallgatójaként ismerkedett meg ezekkel. Ez volt az egyik olyan témakör, amely miatt vitába keveredett Weber professzorral. Úgy érezte, hogy Webernek foglalkoznia kellene az óráin azokkal a kérdésekkel is, melyek a matematika és a fizika terén legújabbán felvetődtek. Einstein maga mindent elolvasott Morley és Michelson kísérletéről, és átnézte a váratlan eredményt magyarázni próbáló munkák jelentős részét is.

Einstein válasza

Morley és Michelson kísérletei nyomán felvetődő kérdésekre Einstein 1905-ben fogalmazta meg a maga válaszát. Júniusban közzétett egy tanulmányt, melyben olyan új elméletet fejtett ki, ami később alapjaiban változtatta meg a világról alkotott képet.

Einstein érvelése szerint a kísérlet váratlan eredményét alapvetően két dolog magyarázza: egyrészt az, hogy nem létezik az „éter”, másrészt pedig az, hogy egy konkrét sebesség mérése a megfigyelő és a megfigyelt dolog sebességének egymáshoz való viszonyától függ ugyan, a fény azonban az az egyetlen dolog, ami állandó sebességgel rendelkezik. Az, hogy a fény sebessége mindig állandó, más szavakkal azt jelenti, hogy a fényvel kapcsolatos tér és idő mindig azonos mértékben változik – tehát a fénysugarak nem gyorsulnak és nem lassulnak.

Nem Einstein volt az egyetlen tudós, aki vitatta az éter létezését. Az atommal, az akkor ismert legkisebb részecske kutatásával foglalkozó kortárs fizikusok is hasonló következtetésre jutottak saját vizsgálati eredményeik alapján.

Forrás: Fiona MacDONALD, *Albert Einstein. A különös fizikus, akinek relativitáselmélete forradalmasította a világegyetemről kialakított képünket*, Táalentum Kiadó, Budapest, 1994.

1. Az alább felsoroltak közül melyekben volt Maxwell első a világon? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Ő adott helyes magyarázatot elsőként a fény keletkezéséről.
- B Ő számította ki elsőként a fény sebességét.
- C Ő bizonyította be elsőként, hogy a fény sebessége állandó.
- D Ő tisztázta először, hogy a világűr „éter” tölti ki.

2. Mi volt Morley és Michelson feltételezése a fény sebességével kapcsolatban? Döntsd el, hogy melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

Úgy gondolták, hogy az éter sűrűsége befolyásolja a fény sebességét.	Igaz	Hamis
Azt várták, hogy a Földdel megegyező irányban mozgó fény gyorsabb.	☐ I	☐ H
Arra számítottak, hogy a Földdel ellentétes irányban mozgó fény lassabb.	☐ I	☐ H
Kétkelkedtek az „éter” létezésében.	☐ I	☐ H

3. Mi volt az az eszköz, amelyet Morley és Michelson elméletük bizonyítására használtak?

.....

4. Mit gondolsz, miért volt nagyszerű ötlet ennek az eszköznek a használata? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Mert egyszerű. **C** Mert senki másnak nem jutott eszébe.
B Mert bonyolult. **D** Mert nekik jutott először eszükbe.

5. Bebizonyosodott-e Maxwell éterelméletének helyessége? Mit tapasztalt Morley és Michelson a kísérlet során?

.....

6. Döntsd el, hogy melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

A fizikusoknak meglepetést okozott a kísérlet eredménye.	Igaz	Hamis
A Föld „szelet” gerjeszt az „éter”-ben.	I	H
A fény sebessége függ érkezésének irányától.	I	H
Einstein kételkedett az „éter” létezésében.	I	H

7. Mire gyanakodtak a kísérlettel kapcsolatban a fizikusok? Sorolj föl három dolgot!

.....

8. Számozással tedd időrendbe az eseményeket!

- _____ Morley és Michelson kísérletsorozatba kezd.
 _____ Megszületik Albert Einstein.
 _____ Einstein vitába keveredik Weber professzorral.
 _____ Maxwell magyarázatot próbál adni a fény keletkezéséről.
 _____ Einstein tanulmányt tesz közzé a fénysebességről.
 _____ A fizikusok tanulmányokban próbálják újraértelmezni Maxwell elméletét.

9.

A szöveg alapján kérdezz! A kérdésekre a bekarikázott válaszok legyenek a helyes válaszok!

A Einstein.

C Maxwell.

B Morley és Michelson.

D Az atomkutatással foglalkozó kortárs fizikusok.

10.

Szükséges-e, hogy a tudósok időről időre megkérdőjelezzék a tudomány addigi állását? Véleményed fejtss ki néhány mondatban!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

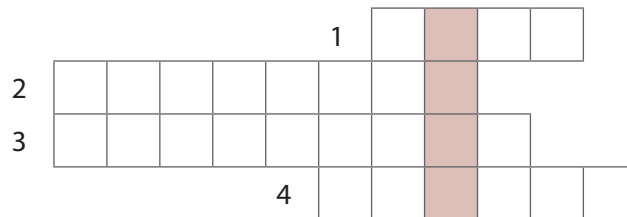
.....

.....

.....

11.

Töltsd ki a kis rejtvényt a meghatározások segítségével!

Vízszintes:

1. Sebessége állandó.

2. Ez a módszer szükséges a tudományos elméletek bizonyításához.

3. Ennyi idős volt Einstein, mikor a két amerikai tudós kísérletsorozatba kezdett.

4. Itt járt főiskolára Einstein.

Mi derült ki a megfejtésben olvasható dologról?

.....

12.

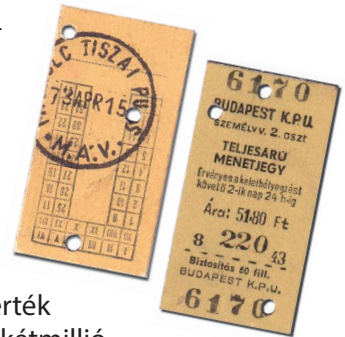
Mit jelent az a tény, hogy a fény sebessége mindig állandó? Húzd alá a szövegben!

Olvasd el az alábbi ismertetést az otthoni jegynyomtatásról, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

- 1 A MÁV-START kibővítette az internetes menetjegy-vásárlási szolgáltatását az otthoni jegynyomtatás lehetőségével. Az új funkció az online jegyvásárláshoz használt e-Ticket-rendszerben a vásárlási folyamat részeként lekérhető, így a szolgáltatásra már regisztrált utasaink automatikusan választhatják menetjegyük otthoni kinyomtatását is.
- 2 Az eredmények is azt mutatják, hogy a MÁV-START Zrt. legújabb kényelmi szolgáltatása egyre népszerűbb: elérte a tízezret azon internetes vásárlások száma, amelyek során otthoni nyomtatással kérték az utasok a jegyet. Az online rendszerben az indulás óta több mint kétmillió jegyet vásároltak az utasok, az otthoni nyomtatás lehetőségét jelenleg minden hetedik interneten vásárló veszi igénybe.
- 3 Kevesebb mint két hónap telt el az otthoni jegynyomtatás bevezetése és a tízezredik, otthoni nyomtatást választó vásárlás között. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a bevezetéstől számított nyolc hét alatt **tízezer vásárló sem a pénztárat, sem az állomási jegykiadó** automatákat nem vette igénybe **a jegyvásárláshoz, elkerülve a várakozást és egyúttal csökkentve a többi utas sorban állásra fordított idejét**. Az első időszak statisztikai adatai egyértelműen mutatják, hogy hétről hétre nő az interneten vásárló, de nem az állomási jegykiadó automatáknál jegyet nyomtató utazók száma. Az online jegyértékesítés növekvő népszerűségéhez a kényelmen túl hozzájárul, hogy elővételben, az utazás előtt akár hatvan nappal is megválthatók a jegyek.
- 4 Az otthoni jegynyomtatás mindössze néhány egyszerű lépést követően megtörténhet:

 1. A regisztrációkor megadott e-mail-cím és jelszó beírása után a Bejelentkezés nyomógombbal jelentkezzen be az e-Ticket-rendszerbe.
 2. Válassza ki úti célját és az Önt megillető kedvezményt online vasúti menetrendünkben.
 3. Jelölje be, hogy otthoni jegynyomtatást szeretne.
 4. Adja meg a számlázási címet (a vásárlásról elektronikus számlát kap).
 5. Adja meg nevét és születési dátumát.
 6. Ellenőrizze, hogy a megfelelő vonatra szól-e a jegye.
 7. A fizetés után kapott PDF-dokumentumból nyomtassa ki a menetjegyét!
- 5 A jegy PDF-formátumban, A4-es méretben áll elő, és egy kétdimenziós pontkód tartalmazza az utazáshoz és jegykezeléshez szükséges információkat. Fontos tudni, hogy az otthon nyomtatott jegyek névre és vonatra szólnak, és a személyazonosságot a fedélzeten jegykezeléskor igazolni kell. A kinyomtatott jegyen szerepelnek a kiválasztott vonatok is, indulási és érkezési idővel. Vásárlásáról minden esetben elektronikus számlát kap a regisztrált számlacímére.
- 6 Fontos tudnivaló, hogy a jegy csak belföldi viszonylatra és csak a kiválasztott vonatra érvényes, tehát bérlet jellegű vagy menettérítési jegyek, illetve nemzetközi menetjegyek nem vásárolhatók otthoni nyomtatással, azonban élőállat- és kerékpárjegy igen.
- 7 **Otthon nyomtatott jegy vásárlási és felhasználási feltételei**

 1. Az otthon nyomtatott jegy **névre szóló**, át nem ruházható, viszonylati menetjegy, amely **csak meghatározott időpontra és meghatározott vonatra vásárolható és használható**.

2. Az otthon nyomtatott menetjegyek köre egyebekben megegyezik a kioszkból átvehető menetjegyek körével, azzal az eltéréssel, hogy bérletek otthoni nyomtatása nem lehetséges.
3. Egy otthon nyomtatott menetjegy legfeljebb 4 vonatot, azaz 3 átszállást tartalmazhat.
4. Otthoni jegynyomtatás menettérti utazásnál nem lehetséges.
5. Otthoni jegynyomtatás a *-gal jelölt kedvezmények esetén választható. (Pl. *teljes árú menetdíj.)
6. Az otthon nyomtatott jegy csak a rajta feltüntetett személyt jogosítja utazásra. Kérjük, az utas (és ne a vásárló személy) nevét és születési dátumát adja meg. Önállóan vásárolt kerékpár-, illetve élőállat-viteldíj esetében a kerékpárt vagy élő állatot szállító személy nevét és születési dátumát adja meg. Utazása során a kedvezményre való jogosultsága mellett személyazonosságát igazolnia kell, ezért fontos, hogy nevét és születési idejét helyesen, a személyazonosító okmány szerint töltsse ki.
7. Az otthon nyomtatott menetjegy visszatérítésének feltétele az általános visszatérítési feltételeken túl az, hogy a visszatérítést az otthon nyomtatott menetjegyen feltüntetett első vonatnak az utas indulási állomásáról történő elindulását megelőző legkésőbb 1 óráig kezdeményezzék a webes felületen.

8. Az otthon nyomtatott visszatérített jegyek 10%-kal, de legfeljebb 1000 Ft kezelési költséggel csökkentett ellenértékét a vasúti társaság a vásárlásnál használt bankkártyához tartozó bankszámlára vagy mobiltelefon-egyenlegre írja jóvá, kizárólag a visszatérítendő menetjegy érvénytartamának lejártá után, de legfeljebb a visszatérítés kezdeményezése után 28 nappal.

Forrás: www.mavcsoport.hu

1. Az alábbiak közül mit kell feltétlenül magunkkal vinnünk a vonatra, ha az otthoni jegynyomtatást választottuk? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A) elektronikus számla és személyazonosságot igazoló irat
- B) készpénz és kinyomtatott jegy
- C) kinyomtatott jegy és elektronikus számla
- D) személyazonosságot igazoló irat és kinyomtatott jegy

2. Melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS a következő állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Az otthon nyomtatott jegy csak a rajta feltüntetett személy utazására érvényes.	☐ I	☐ H
Az otthon nyomtatott jegy egy adott útszakaszon bármely személyvonaton felhasználható.	☐ I	☐ H
Az otthon nyomtatott jegy egy napon belül tetszőleges időpontban felhasználható.	☐ I	☐ H
Az otthon nyomtatott jegy nem lehet menettérti.	☐ I	☐ H

3. Mikor váltható vissza legkésőbb az otthoni jegynyomtatással vásárolt jegy?

.....

4. Tedd sorrendbe az online jegyvásárlás lépéseit, ha otthoni nyomtatás lett kiválasztva!

- _____ fizetés
- _____ kedvezmény kiválasztása
- _____ nyomtatás
- _____ személyes adatok megadása
- _____ utazás adatainak megadása

5. Bálint vonatjegyet vesz a családi kiránduláshoz. Kinek a születési dátumát kell tudnia, ha az otthoni jegynyomtatást akarja választani? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Senkiét, ez nem kerül rá a jegyre.
- B** Csak a sajátját.
- C** Csak a felnőttekét.
- D** Mindenkiét, aki utazik.

6. Otthoni jegynyomtatás esetén mennyi a vonatjegy visszatérítési díja?

.....

7. Milyen előnyei és hátrányai vannak az otthon nyomtatott jegy vásárlásának? Sorolj fel legalább két előnyt és legalább két hátrányt!

Előny:

.....

Hátrány:

.....

8. Miben különbözik az **(1)**, **(2)**, **(3)** szövegrész a szöveg további részétől? Válaszodat a szöveg alapján indokold!

.....

.....

9.

Melyik állítás fogalmazza meg legpontosabban a szöveg célját? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A szöveg célja...

- A a fel nem használt menetjegyek visszaváltásának segítése.
- B az elmúlt hónapok jegyeladási statisztikájának összefoglalása.
- C az emberek tájékoztatása egy új jegyvásárlási lehetőségről.
- D a vonattal való utazás feltételeinek és szabályainak ismertetése.

10.

Elsősorban kik alkotják a szöveg célközönségét? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Akik eddig a pénztárakban vették a vonatjegyet.
- B Akik eddig is otthon vásárolták a vonatjegyüket.
- C Akik eddig személyautóval utaztak.
- D Akik eddig távolsági busszal utaztak.

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2014, 8. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2014, 10–14.

Olvasd el Kosztolányi Dezső Igen rejtélyes história című novellájának részleteit, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Úgy történt, hogy a főfelügyelő az utcán sétálva egyszerre különös, elviselhetetlen, orrfacsaró büzt érzett.

Gyanakodva tekintett körül, **ügyelni** kezdett, mint a hivatalában szokta. Homlokát összeráncolta, erei kidagadtak, fakó, halotti szemét felgyújtotta a figyelem, mintha a villanykörtébe hirtelenül erős áramot kapcsolnak. Semmi gyanúsat nem talált maga körül. Az aszfalt söpört, locsolt, mellette a házak tiszták, csatornák nincsenek a közelben. Csóválta fejét, aztán kettőzve lépéseit továbbment.

Pár méterrel odébb megállott, s akkor újra érezte a szagot. Megfordult, mintegy nézve az utat, melyen a szag láthatatlanul **utánasompolygott**. [...]

A felügyelő a szagok **macskazenéjében** szórakozottan bandukolt haza, kis csomagban, amint szokta, vitte a vacsoráját, az ég felé fordította az arcát, és nem gondolt arra, ami az imént megzavarta. Otthon, agglegénylakásában jóízűen evett, közben is rendkívül fontos ügyműveket járt az esze, melyeket holnap föltétlenül el kell intéznie.

Reggel, mikor elindult hazulról, az utcán megrohanta a tegnapi szag. Kétségbeesetten állt meg a kapuja előtt. Pont az a szag volt. Alig ébredt a város, emberek úgyszólván sehol, az ablakok csukva, a levegő is hűvös, tiszta, igazán érthetetlen, honnan kerül ide. [...]

Elhatározta, hogy **rendszeresen** megvizsgálja az esetet, csak az járhat eredménnyel. Sokszor mosta kezét, öblögette száját. Egy hét múlva megállapította, hogy a szag nem állandóan gyötri, de látszóan szeszélyes rohamokban, reggel is, délben is, inkább a szabad levegőn, mint zárt helyen. [...]

Egyik orvos sovány étrendet ajánlott – tea, tej, tojás, kétszersült –, és fürdőket *calilum hipermangan*-nal.¹ Naponta háromszor megfürdött a lila fürdőben, minden hatás nélkül. Ekkor egy híres, fiatal tanárhoz ment, aki egy hősszerű mosolygó fölénnyel fogadta, királyi előkelőséggel hallgatta meg panaszát, levetkőztette, kopogtatta a máját és a lépét, s végül kijelentette, hogy semmi baja, azaz az a baja, hogy képzelődik. [...]

Ez a magyarázat kissé megnyugtatta. Mikor azonban eltávozott, már a lépcsőn érezte az ismert szagot. Futni kezdett, a szag pedig rohant utána. [...]

De csakugyan érzéki csalódásról van-e szó? Befogta az orrát, és nem érezte, kinyitotta, és újra érezte. Rázta a fejét, izgett-mozgott, néha magában beszélt. Idegessége kétségtelenül növekedett, de általános állapotában javulás mutatkozott, mert az a megállapítás, hogy csak idegbeteg, fölírta közönyéből, meg is fogadta, hogy alaposan kigyógyíttatja magát, és egy ideggyógyászhoz fordul.

A kezelés szépen haladt. Maga a beteg is beismerte. Fiatal, fölvilágosult orvos volt az ideggyógyász, aki sutba vetve a múlt hagyományait, [...] főleg a lélekboncolásra alapította gyógy módját, abból kiindulva, hogy a beteg életkörülményeinek és múltjának részletes ismerete nélkül az ideggyógyászat meddő kuruzslás. [...]

Nyilvánvaló, hogy képzelgése nem egyéb, mint homályos és gyötrelmes vágy az örökre eltűnt gyermekkor után. [...] Körülbelül idejutottak a lélekboncolás során, mikor a főfelügyelő egy napon a hivatal előtt találkozott a vezérigazgatóval. Az igazgató elhúzódott tőle, és félénken, rosszul **palástolt**

1 calilum hipermangan (ejtsd: kálilum hipermangán): kálium-permanganát

zavarral, kereste a zsebkendőjét. Most, egy pillanat alatt, megértette a helyzetet, erre a mozdulatra emlékezett, sokszor, nagyon sokszor látta, mások is így tesznek vele. [...] Hanyatt-homlok futott az őszi esőben, egy orvosi táblát keresett. [...] Az orvos, akihez kalapostul és felöltöstül rontott be, kövér, kopasz bácsi, rossz orvos, de a legjobb gyermek, férj és apa. Lihegve panaszkodta el, hogy mi járatban van. Az orvos bólintott, ő is érezte a szagot. Aztán vizsgálni kezdte, szokása szerint úgy, hogy a betegről le sem vette a felöltőt, mert nála a gyorsaság volt a fontos. Keze ösztönös mozdulattal – évtizedes orvosi gyakorlattal – a páciens zsebében pihent meg, innen pedig – a felöltő zsebéből – kihúzott egy ezüstpapirosba csomagolt francia sajtot, melynek érett leve már szét is folyt a zsebben.

Diadalmasan lobogtatta meg ezt a leletet, mint híres sebészek műtéteknél a kórokozó daganatot, és azt a fölöttébb becses tanácsot adta a betegnek, hogy máskor ne hordjon a zsebében olyan sokáig sajtot.

Forrás: KOSZTOLÁNYI DEZSŐ, *Horoszkóp. Válogatott elbeszélések 1905–1918*, Osiris Kiadó, Budapest, 1999.

1. Melyik jelző illik leginkább a novella címére? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A sokatmondó	☐ C hétköznapi
☐ B figyelemfelkeltő	☐ D zavarba ejtő

2. Mi a novella főhősének foglalkozása? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A főfelügyelő	☐ C ideggyógyász
☐ B tanár	☐ D vezérigazgató

3. Milyen párhuzam van a főhős foglalkozása és a történet között? Érvelj néhány mondatban az író választása mellett!

.....

.....

.....

.....

.....

4. Hol gyötri a főfelügyelőt a rejtélyes szag?

☐ A Mindenütt.	☐ C Csak zárt helyen.
☐ B A hivatalában.	☐ D Inkább a szabad levegőn, mint zárt helyen.

5. Döntsd el, hogy melyik IGAZ, melyik LEHET, HOGY IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

A szag nem létezett, a felügyelő csak képzelgett.	☐ I	☐ Lehet, hogy igaz	☐ H
Az ideggyógyászat meddő kuruzslás.	☐ I	☐ Lehet, hogy igaz	☐ H
A calilum hipermangan lilára színezi a vizet.	☐ I	☐ Lehet, hogy igaz	☐ H
A főfelügyelő kalapot hordott.	☐ I	☐ Lehet, hogy igaz	☐ H

6. Hogyan viselkedett az esettel kapcsolatban a főfelügyelő felesége?

- A Nem derül ki a szövegből.
- B Nem volt felesége.
- C Sovány étrendet és lila fürdőket készített a felügyelőnek.
- D Az orrfacsaró bűz miatt elköltözött otthonról.

7. Helyettesítsd a szövegben vastag betűvel szedett szavakat úgy, hogy a mondatok értelme ne változzon!

Gyanakodva tekintett körül, _____ kezdett, mint a hivatalában szokta.

Megfordult, mintegy nézve az utat, melyen a szag láthatatlanul _____

A felügyelő a szagok _____ szórakozottan bandukolt haza, [...].

Elhatározta, hogy _____ megvizsgálja az esetet, [...].

Az igazgató elhúzódott tőle, és félénken, rosszul _____ zavarral, kereste a zsebkendőjét.

8. Számozással tedd időrendbe a főfelügyelő cselekedeteit!

- _____ Ideggyógyászhoz jár.
- _____ Gyakran öblögeti a száját.
- _____ Felfigyel egy elviselhetetlen bűzre.
- _____ Rájön, hogy a szag nem állandóan gyötri.
- _____ Naponta háromszor „lila” fürdőt vesz.

- _____ Francia sajtót csúsztat a zsebébe.
- _____ A szag eredetének módszeres vizsgálatába kezd.
- _____ Rájön, hogy a szag valóban létezik.

9. Miben kereste az ideggyógyász a főfelügyelő „betegségének” okát?

.....

10. Hogyan jött rá a főfelügyelő, hogy a szag valóban létezik, és nem csupán a képzeletének szüleménye?

.....

.....

.....

Az alábbiakban Fianone Péter A nagyvárosok menekülőtja című írását közöljük. A szöveg elolvasása után válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

A nagyvárosok menekülőtja

Nem felejttem el, mennyire megdöbbsentem, amikor Párizsban először ültem metróra. Már a bejáratnál meglepődtem, hiszen peronzár volt, amit egy mágnesezett jegy nyitott. De akkor csodálkoztam el igazán, amikor megláttam a begördülő szerelvényt. Gumikerekű volt!

1. Metró – népszerű, gyors, drága

A metróról elsőre valószínűleg a mélyben futó városi vasút jut eszünkbe. Pedig a metró nem mindig a felszín alatt halad. Gyakran felszíni, zárt pályán közlekedik, vagy magasvasútként jár. Ráadásul nem is mindig hagyományos síneken! A párizsi gumikerekű szerelvények egyik nagy előnye, hogy a felszíni pályán meglepően halkan gurulnak.

A kötöttpályás hálózat a nagyvárosok egyetlen lehetősége arra, hogy enyhüljön a felszíni torlódás, amely mindenhol komoly gondot okoz. Egy uniós felmérés szerint az elvesztegetett idő és a környezetszennyezés miatt évente 100 milliárd eurós kár éri a tagállamokat: ez az Európai Unió össztermékének 1 százaléka! Hasonló problémával küzdenek már évtizedek óta az amerikai városok, az elmúlt években pedig egyre inkább a fejlődő országok nagyvárosai is. A dugókat csak úgy lehet elkerülni, ha a lakosság – legalábbis jelentős része – a tömegközlekedést választja.

2. Merre halad a metró?

Napjainkban 52 ország 169 városában működik metró. A legtöbb hálózat Nyugat-Európában, az Egyesült Államokban és a Távol-Keleten épült. Mivel a világ különböző részein más-más fejlődési szinten állnak a nagyvárosok, nagyon különböző képet mutat a metróhálózat is. Londont, Párizst, New Yorkot, Tokiót vagy Moszkvát például keresztül-kasul szeli a metró. Ilyen esetben a vonalak hosszabbítása az egyik fontos feladat, hogy újabb és újabb külső területeket kapcsoljanak be a rendszerbe. Igaz, a külvárosok felé sokszor inkább az elővárosi közlekedést fejlesztik – a HÉV-hez hasonló rendszerekkel, vagy a már megépült vasútvonalakon. Ebben az esetben azonban na-

Ehhez viszont olyan gyors és kényelmes utazást kell biztosítani, mintha valaki kocsival menne a munkahelyére. Ma már szinte minden új személyautó légkondicionált, négy hangfalon szól a zene, kényelmesek az ülések. Ezzel kell fölvenni a versenyt – ami azért nem lehetetlen feladat. A modern vasúti kocsi vagy a metrószerelvénybe is lehet klímát és tévét szerelni, az állomásokon lehet kávé, péksüteményt, újságot kapni. [...]

A tömegközlekedés fejlesztésével párhuzamosan az autók forgalmát is vissza kellene fogni. Már erre is van példa: München belvárosában szándékosan úgy állítják be a közlekedési lámpákat, hogy ne legyen zöldhullám, azaz autóval lassabban lehet haladni, mint metróval vagy kerékpárral. Londonban vagy Stockholmban fizetni kell azért, ha valaki kocsival behajt a belvárosba. Persze ehhez fejlett metróhálózat szükséges, a metróvonalak külső végállomásánál sok parkolót kell létrehozni, és komoly kerékpárút-hálózatra van szükség.

gyon kell figyelni arra, hogy összekössék a különböző közlekedési eszközöket. Ha ugyanis nem lehet gyorsan átszállni az egyik járműről a másikra, nem lesz vonzó a tömegközlekedés.

A régen épült metróhálózatoknál komoly probléma a felújítás és a korszerűsítés. Ilyenkor akár évekre le kell zárni az egész vonalat, a dugóban veszteglő buszokkal pedig igen nehezen lehet pótolni egy kötöttpályás metrót. Párizsban úgy próbálják felújítani az elöregedett vonalakat, hogy – ha megoldható – csak kisebb szakaszokat zárnak le, amelyeket ki lehet kerülni a felszín alatt. Így ugyan többször kell átszállni, mégis kiszámíthatóbb a menetidő.

3. Metrórekordok

- A világ első metróvonalát Londonban nyílt meg: 1863. január 10-én.
- A kontinentális Európa első metrója Budapesten épült: a földalatti 1886-tól üzemel.
- A leghosszabb vonalhálózattal a brit főváros büszkélkedhet: 408 kilométerrel.
- A legtöbb metróvonalat New Yorknak van: összesen 27.
- A legtöbb metróállomás is New Yorkban épült: összesen 468.
- A legtöbbet a tokiói metró használják: több mint hárommilliárd ember évente.
- Metróval naponta több mint 155 millió ember utazik a világon, 34-szer annyian, mint repülővel.
- Automata, vezető nélküli metró először 1981-ben, Japán két városában közlekedett.
- A phenjani (Észak-Korea) metró alagútjai futnak a legmélyebben: 120 méterrel a felszín alatt.
- A legrövidebb „metróhálózattal” Haifa rendelkezik: itt egy siklószerű vonat jár a felszín alatt a tengerparttól a dombtetőn lévő belvárosig. Kevesebb mint 2 kilométer hosszú.

Forrás: A Földgömb X. (XXVI.) évfolyam, 2008. október

1. Milyen különbséget fedezel fel a bevezető és a szöveg többi része között? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A szöveg többi részével ellentétben a bevezető közömbös hangvételű.
- B A szöveg többi részével ellentétben a bevezető pesszimista hangvételű.
- C A szöveg többi részével ellentétben a bevezető személyes hangvételű.
- D A szöveg többi részével ellentétben a bevezető tárgyilagos hangvételű.

2. Az alábbiak közül melyik tény utal a szövegben a tömegközlekedés kialakításának jelentőségére? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A globális felmelegedés.
- B A többféle útvonal.
- C Az amerikai városok említése.
- D Az uniós felmérés.

3. Milyen összefüggés van a kerékpárút-hálózat és a metróhálózat fejlesztése között a szöveg szerint? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A belvárosi autós forgalom visszaszorítása érdekében mindkettő fontos.
- B A különböző közlekedési eszközök összekötésében segíthetnek.
- C A külvárosi autós forgalom visszaszorításában játszanak szerepet.
- D A külvárosi területek belvároshoz kapcsolását segíthetik elő.

4. Mivel kell felvennie a versenyt a metrónak? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Az állomások büféinek kínálatával. **C** Az autók kényelmével.
B Az autók hangfalainak minőségével. **D** Az autótípusok változatosságával.

5. Az alábbi állítások közül melyikre vonatkozik a szöveg címe? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A forgalmi dugók elől metróval menekülhetünk.
B Tűz esetén a metróban menekülési útvonalak vannak.
C Tűz esetén a nagyvárosokban menekülő útvonalat biztosítanak.
D Csak a nagyvárosokban van menekülő útvonal, vagyis metró.

6. Miért más a metróhálózat az egyes országokban a szöveg szerint? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A kontinenseken különböző kultúrák vannak jelen.
B Az egyes városok épületeinek stabilitása különböző.
C Az országok fejlettségi szintje különböző.
D Minden országban más a metrószerelvények kialakítása.

7. A metró kiterjesztésén túl hogyan lehet a külvárosi részeket még jobban a belvároshoz kapcsolni?

.....

8. Mi a hasonlóság a párizsi és a londoni metró között a szöveg alapján? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Felújítás esetén mindkét helyen csak rövid szakaszokat zárnak le.
B Metróhálózatuk hasonlóan nagy kiterjedésű, az egész várost behálózza.
C Mindkettő egyformán régi, így ugyanakkor kell felújítani.
D Mindkettő a gumikerekű szerelvényeiről lett nevezetes Európában.

9. Az alábbiak közül melyik foglalja össze legjobban a 2. számmal jelölt szövegrész tartalmát? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A korszerűsítés variációi a kiszámítható menetidő érdekében.
- B** A külvárosi területek hálózatba kapcsolásának különböző módjai.
- C** A metróhálózatok kiterjedése és felújítása a világ városaiban.
- D** Napjainkban 52 ország 169 városában működik metró.

10. Igaz-e, hogy Európa első metrója Magyarországon épült? Válaszodat a szöveg alapján indokold!

.....

11. Melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
A legtöbb metróállomás Tokióban van.	☐ I	☐ H
New Yorkban huszonhét metróvonal van.	☐ I	☐ H
155-ször többen utaznak metróval, mint autóval.	☐ I	☐ H
Automata metró csak Japán két városában van.	☐ I	☐ H
Londonban van a legtöbb metróvonal.	☐ I	☐ H

12. Mit gondolsz, miért fektettek be egy ilyen rövid metróútvonal kiépítésébe Haifában?

.....

13. Milyen jellegű különbség van az utolsó fejezet és a szöveg többi része között? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Formai: az utolsó fejezetben felsorolás van összefüggő szöveg helyett.
- B** Formai: összefüggő, de rövidebb az utolsó bekezdés szövege.
- C** Tartalmi: az utolsó bekezdés konkrét városok metróiról ír.
- D** Tartalmi: az utolsó bekezdésben több metróról is szó esik.